

5 RODNA GRUDA

maj 1967

revija Slovenske izseljenske matice

Slika na naslovni strani: Skupina študentov v narodnih nošah, ki so se udeležili tradicionalne kmečke obeči. Peljali so se kar na lojtrskem vozu. Foto: M. Zaplatil

Prvomajski izlet v Tamar.

Foto: Joco Žnidaršič

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II. Ureja uredniški odbor. Glavna urednica ZIMA VRŠČAJ. Urednika: INA SLOKAN in JOŽE PREŠEREN. Grafično oblikovanje: Spela Kalin in Sašo Mächtig.

Izhaja dvanaajstkrat na leto. V poletnem času izlida dva številki skupno. Letna naročnina za prekomorske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz inozemstva: devizni račun pri Splošni gospodarski banki 501-620-5-3204-10-4; za dinarska plačila 501-8-51. Poština plačana v gotovini. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.

Majhen je ta svet

Majhen je ta svet,
lep, zamaknjen vase,
kakor droben cvet,
ki aprila rase.

Po bregéh poljé,
ki se komaj drami,
zadaj pa gore
in veseli hrami.

In ozké poti,
preorana njiva:
z dolgimi lasmi
deklica igriva.

Z dolgimi lasmi,
ki jih v kite veže,
s toplimi očmi,
da v srce ti seže.

Pa še ptič, drevo,
ki bo kmalu v cvetu
in ljudje, kot so
pač ljudje na svetu:

majhni kot njih svet,
vsak zamaknjen vase,
vsak bolj lep ko cvet,
ki aprila rase.

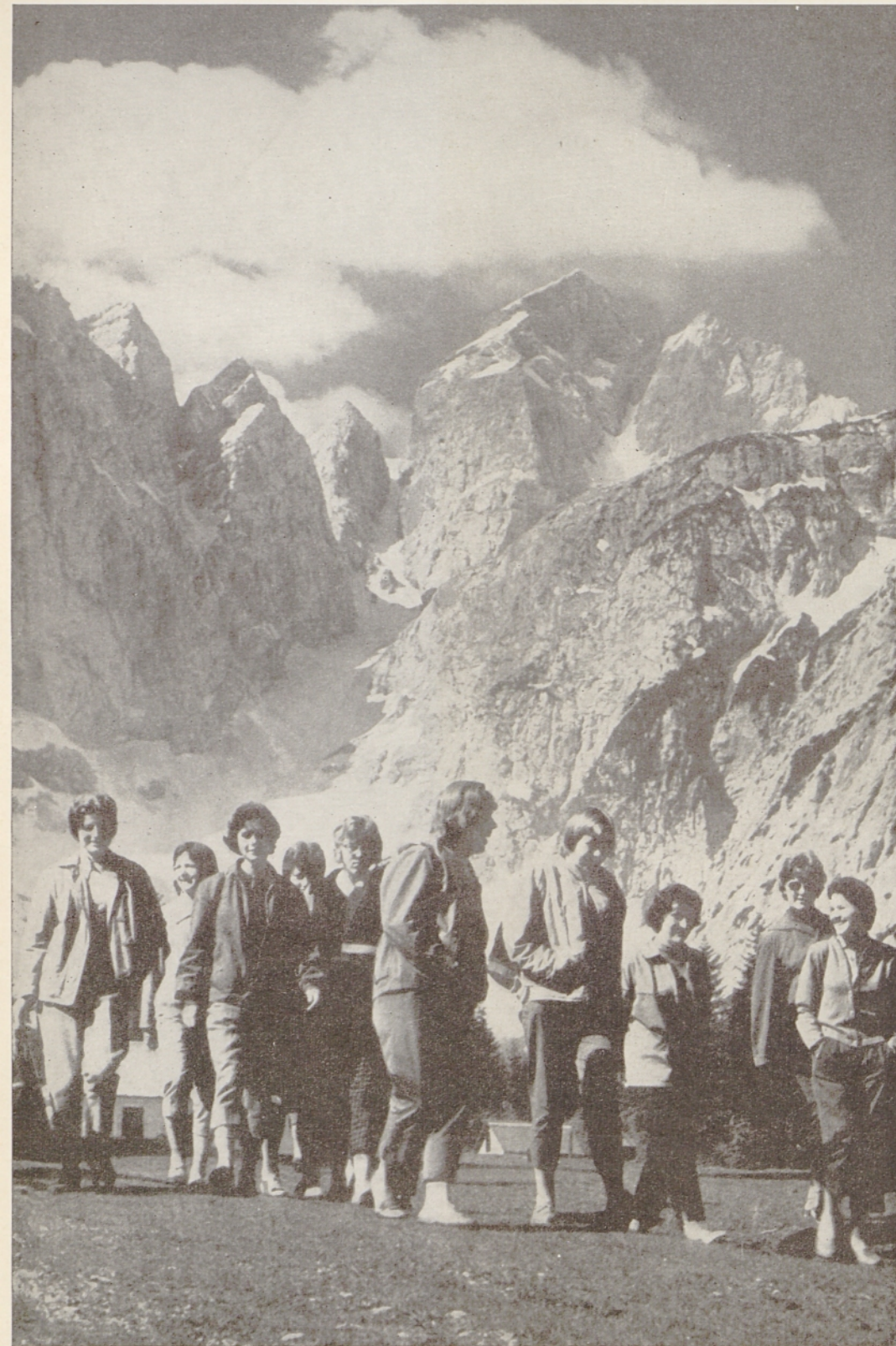
Tone Pavček

Ob prvem maju, mednarodnem prazniku dela, želimo vsem naročnikom in bralcem po svetu in doma veliko delovnih uspehov. — Vključevanje Jugoslavije v mednarodno delitev dela in sistem odprtih meja ter sodobna migracijska gibanja v svetu so prispevala k temu, da je danes zunaj domovine veliko število naših delavcev. Njim še posebej želimo, da si kar najbolje uredijo življenje v tujini in da se po življenjskih in delovnih pogojih izenačijo z domačimi delavci.

Maj je tudi čas, ko odhajamo na različne izlete, in ko delamo načrte za letne dopuste. Želimo, da bi bilo čim več teh vaših poti usmerjenih v domače kraje. Vabimo vas in vas pričakujemo!

Slovenska izseljenska matica

RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljenske matice

Maj

XIV. leto

št. 5

Vsebina :

Ivan Cankar: Tičnica

Rado Vouk: Rožnik s Cankarjevo izbo

Drago Kralj: Slovenija — veliko cest,
a še premalo

Peter Breščak: Valvasorjevo mestece ob
Savi

Slovenska kmečka ohcet (fotoreportaža)

Novice iz matice

Ina Slokan: Naša najstarejša povratnica

Zima Vrščaj: V spomin Antona Gardna
Dobrodošli!

Zanimivosti — novice

Zahtevnejša merila gospodarske reforme

Proti regrutaciji Jugoslovanov v Avstraliji

Umrli je Guillermo Žebre

Armando Blažina: Naši štipendisti

Ivo Pirkovič: Ribniški graščaki

Kultura

Jana Milčinski: Županova Micka in njeni
potujejo po ZDA

Ob stoletnici slovenskega dramatičnega
društva

Peter Breščak: Intarzist Ciril Podbevšek

Drago Marijan Šijanec dobil nagrado
Mozarteuma

Otroci berite

Neža Maurer: Maj

Stana Vinšek: Če . . .

Janko Samec: Sonce in deklice

Jana Milčinski: Če Maja ne more spati

Naši po svetu

Vprašanja — odgovori

Naši pomenki

»Izgubljeni« sin

Ina Slokan: Deset minut kramljanja

Lojze Krakar: Dve pesmi iz zbirke »Noč,
daljša od upanja«

Pavle Zidar: Gospa Sveta

Naša beseda

Učimo se slovenščine

Humor

Želite podariti vašim sorodnikom
v Jugoslaviji

PRALNI STROJ?

Potem samo

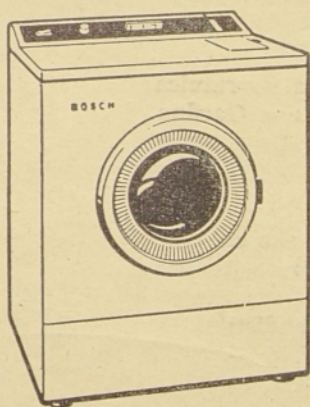
BOSCH

Devizno plačilo za Deutsche Bank A. G. —
Filiale Stuttgart

v korist firme

ROBERT BOSCH GmbH, STUTTGART

Cene in ponudbe izvolite zahtevati pri:

avtotehna

Ljubljana

Titova 25

Zagreb

Petrinjska 51

Beograd

Galsworthyeva 23

**Tekstil in konfekcija
za dom, delo
ali potovanje**

modna hiša

L J U B L J A N A — M A R I B O R

PRI PLAČILU V DEVIZAH

UŽIVATE POPUST

Največja specializirana detajlistična
tekstilna organizacija v Jugoslaviji

TIČNICA

IVAN CANEAR

Ugledaš kraj, ki si ga videl in ljubil v davnodavnih dneh začenjaš staro pozabljeno melodijo; zaduhaš v vetru vonj z daljnega vrta; — in mahoma je pred teboj kos preteklosti, tako jesen, da živiš v enem samem hipu leto življenja, ki je bilo.

Nad Vrhniko, na holmu onkraj Svete Trojice, je mal smrekov gozdič, Tičnica. Toplo mi je pri srcu, kadar se domislím nanj. Bilo je v tisti zgodnji, čisti mladosti, ki je, Bog se usmili, že tako daleč, da jo vidim komaj še z očmi svoje duše. Vidim jo, kadar se spomnim na temno senčno Tičnico, kadar ugledam na cesti svetlomodre, smehljajoče se oči, kadar zaduham vonj ciklamna.

Tista popolna radost je bila v nas, ki napenja prsi in duši v grlu. Napotili smo se, sami mladi ljudje preko Svete Trojice v Tičnico. Vroč dan je bil; nebo čisto, visoko razpeto, mirno v svojem sončnem sijaju. Stopali smo počasi v zložni klanec. Svetlo in sladko se mi je meglilo pred očmi. Videl sem Heleno poleg sebe, ne da bi se bil ozrl nanjo. Vsa lahka in nežna — bel metulj, krila se leskečejo v soncu. Na zlatopšeničnih laseh se je pozibaval širok bel slamnik. In videl mi je, kakor da je vse ena sama, nerazdeljiva, prečudežna lepota: rodna pokrajina in bleščeče poletno nebo nad njo, cerkev Svete Trojice, Helena, mladost in ljubezen, in tiste otroške plahe prve pesmi, ki so bile takrat v meni.

Ko smo dospeli do Tičnice, nas je pozdravil prijeten hlad izpod črnih smrek; in zadišalo je opojno po ciklamnih. Polegli smo v senco. Helena si je odpela slamnik: skozi temno vejevje je en sam tenek žarek trepetaje poljubil njene lase. V lica ozka in nežna, je bila nekoliko zardela, ustnice so bile narahlo odprte; žarka svetloba, ki je obličevala cerkev, je tiho odsevala v njenih sinjih očeh.

Mir je bil v zraku, bila je nevidno in neslišno trepetajoča tišina poletnega dne. Ves božji svet in mi sami, naša mladost in vse naše misli, vse je bilo s svetlobo prepojeno. Meni so bile ustnice suhe; kljub hladu iz Tičnice me je žgalo v lica in občutil sem, da naju silna dlan rahlo in skrbno vzdiga proti žarkemu nebu, naju obdva samo naju dva, Heleno in mene.

Smehljaje in tiho mi je ukazala:

»Prinesite mi ciklamnov!«

Šel sem v goščavo med mlado smrečje

in sem nabral ciklamnov poln naračaj. Prinesel sem jih in sem posul z njimi Heleno vso, kakor je ležala v travi; slamnik, obraz, belo obleko in tudi tiste ljube drobne šolne. Ni se genila, samo smehljala se je. In taka, bela, z rdečimi ciklamni posuta, je ostala v mojem srcu kakor pravljica...

Vse to je bilo zdavnaj, zdavnaj.

Zadnjič sem bil hudo bolan in napotil sem se na Vrhniko. Kadar je človek žalosten, išče, da bi ugledal drag obraz. Ljubeznivo se je smehljala s holma bela Sveta Trojica; vsak korak na široki cesarski cesti mi je bil nov spomin. Moja zgodnja mladost, angel božji, je šla tiho poleg mene, držala sva se za roke. Pogovarjala sva se o grenkih in veselih dneh; več je bilo grenkih. Ali edina pravica, ki jo je ustanovilo in potrdilo človeško srce samo, je ta: kar je bilo grenko, usiha in usahne, komaj da še ostanejo znamenja na čelu; kar pa je bilo veselega, čeprav veselega v bridkosti — le ena ura, le en hip — je neumrljivo, s temi trenotki je žalostno srce prepleteno kakor ponočno nebo z zvezdami tolažnicami.

Stopal sem v klanec počasi, v tisti sladki omotici, ki je pol radost, pol bolest. Kamor sem se ozrl, od povsod me je pozdravljalo, se mi je prijazno in ljubko smehljalo. In vendar so bili povsod sami nagrobni spomeniki; tam spodaj so spali davni dnevi, dragi mrtveci; ko sem šel mimo, so odpirali oči, so mi šepetali pozdrave. Sijajno se bleščeči v soncu. Sveta Trojica, kraljica vrhniška. Svetli spomini, — dragi kamni in biseri na belem oblačilu. Kolikokrat so romale k nji moje misli, bežne lastovke, v tujini po gnezdu koprneče.

Zavil sem ob cerkvi na ono stran, da bi videl Tičnico. Tesno mi je bilo pri srcu — tako se vrača popotnik po dolgih letih domov; vzkljknil bi rad iz stisnjene grla in v vzkriku bi bilo oboje, solza in smeh, dekle in hlapec ljubezni.

Vse posekano, od debla do stebela! Trda sončna svetloba lije, lije, lije na grobišče; niti usmiljene ciprese ni. Skorja na štorih je črna; strjena kri...

Temno in težko mi je seglo v srce. Kako vam je bilo, smreke, ob tisti uri, ko ste padale? Kam so zakopali vaša uboga trupla? — Kako ti je bilo, moja mladost, ob zadnji uri? Kje je tvoj grob? —

ROŽNIK S CANKARJEVO IZBO

Rado Vouk

V bližnji okolici Ljubljane verjetno ni kraja, ki bi bil Ljubljčanom tako priljubljen, kakor je Rožnik. Že Valvazor pravi o njem: »Kakor je med cveticami roža prva, tako presega Rožnik vse druge gore, pa najsi vzamemo njegov čisti zrak ali pa mičnost in milobo njegovo. In kako počaščen je, ker nosi na svoji zeleni glavici cerkev, do katere dospješ brez najmanjše težave, kajti hribec ni visok.«

Iz središča Ljubljane do vrha Rožnika je slabo uro hoda. Pota in steze, ki peljejo tja gor, so brez večjih klancev, ter se vijejo skozi senčnat tivolski gozd. Na vrhu Rožnika stoji prijazno gostišče, »Gostilna Rožnik«.

Za lučaj proč od krčme stoji na višjem delu hriba čedna cerkva Marijinega obiskovanja. Kraj je tako srečno izbran, da se vidi cerkev z vseh strani daleč naokoli.

Z njenega zvonika pa se nudi tako lep in mikaven razgled, kot z nobenega tako nizkega hriba v širši okolici Ljubljane. Poleti prihajajo ljubljanski sprehajalci sem gor že ob petih zjutraj, pozimi pa nekateri tudi gazijo sneg v celo.

Skromni zgodovinski podatki o Rožniku nam povedo, da so se ljudje zanimali zanj že v davni preteklosti. Zlasti v poletnih mesecih obiskujejo Rožnik številni Ljubljčanji, stari in mladi, ki se zanimajo tudi za največjega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja. V delu gospodarskega poslojja je urejena lepa pisateljeva spominska soba. Cankar bi jo imenoval izba, ena izmed tistih številnih, v katerih je prebival kratka leta svojega življenja. O njih je zapisal: »Moje izbe niso bili domovi, postaje so bile. Dom je popotniku samo eden. Nanj mislim zdaj, ko se truden in do kraja vdan poslavljam od poslednje postaje. Srce čuti na svojem nezmotljivem dnu, da je poslednja. Pozno je pod noč, težko da bi bile duri še kje odprte. Veselo pozdravljena, hvaležno blagoslovljena zadnja prijateljica! Dolgo in težko bom spal, hudo bom sanjal, toda spal bom domá.«

Cankar se je naselil na Rožniku nekako proti koncu marca 1910 in je ostal tam z manjšimi presledki do poznega poletja 1917. Najprej je bil v sobi, ki je desno od današnje Cankarjeve spominske sobe. Kasneje se je preselil v sobo v prvem nadstropju gostilne z dvema oknoma proti cerkvi. Domači Bergmanovi so bili pisate-

lju zelo naklonjeni in so lepo ravnali z njim, tako da je bil rešen skrbi za vsakdanje življenje. Odmaknjenost od mesta pa je tudi dobro delovala nanj, ker se je tako izognil bohemski družbi. Mogel se je mirno posvetiti pisanju, tako da so črtice in novele, ki jih je bil napisal na Rožniku, najlepša dela, kar jih je poteklo izpod njegovega peresa. Cankar je postal prava privlačnost za Rožnik, kamor so prihajali njegovi občudovalci, da bi ga osebno spoznali. Zdi se, da še danes po mnogih letih biva tod njegov duh med vidnimi spomini in med obiskovalci, ki nosijo v besedah in v srcu njegove najlepše slovenske besede in misli, lepoto njegovih stvaritev in vsaj delček tistega velikega hrepenenja, malega naroda, malega človeka, ki je tolikokrat oživel pod njegovim čarobnim peresom. Družbe na Rožniku se Cankar na splošno ni branil; zlasti je rad posedal med dijaško mladino. Prvo leto na Rožniku ga je obdalo z velikim občutkom sreče in zadovoljstva in ga je nekako pomladilo. V poznem poletju 1917 se je preselil v Ljubljano, kjer je 11. decembra 1918 umrl. Tako bo letos minilo petdeset let od njegovega slovesa od Rožnika, ki se sedaj imenuje tudi Cankarjev vrh. Mineva pa že enaindevetdeseto leto, kar je 10. maja 1876 v družini revnega vrhniškega krojača zagledal luč sveta.

Vsako leto prvega maja na vse zgodaj se na Rožniku zberejo številni ljudje, ki obujajo tradicijo izpred vojnih let. Takrat so delavci iz ljubljanskih tovarn, železničarji in drugi delovni ljudje na Rožniku praznovali Praznik dela. Na predvečer so zakurili kres, 1. maja pa so mnogi proti volji svojih delodajalcev odšli na Rožnik in proslavljali svoj praznik — Praznik dela. Nekateri so bili zato ob službo, toda vera v lepšo prihodnost delovnega človeka, vera v zmago je ostala v ljudeh. Ob tem nam spet stopa pred oči Cankarjev duh, duh človeka, ki je svoje življenje posvetil ustvarjanju, ki je bilo nenehna borba za pravice delovnega človeka in za lepšo prihodnost slovenskega ljudstva in njegove kulture.

Notranjost Cankarjeve spominske sobe na Rožniku (zgoraj). Podoba Rožnika se v zadnjih letih n veliko spremenila (spodaj)

SLOVENIJA: VELIKO CEST, A ŠE PREMALO

Drago Kralj

Okno v svet — vhod v ljubeljski predor z naše strani. Foto: Drago Kralj

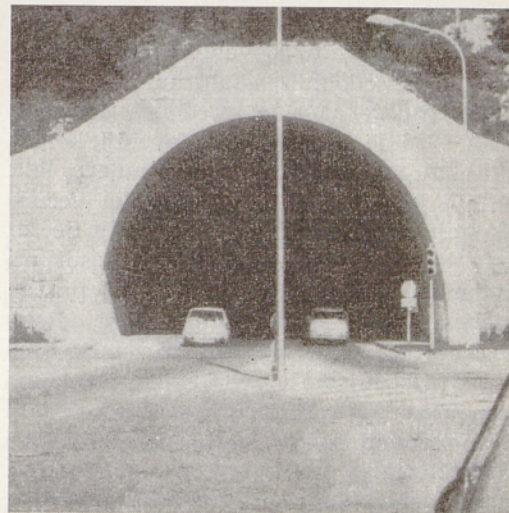
Ko se odpravljamo na izlet, se vedno vprašamo, kakšna je cesta do tja. Je asfaltirana ali makadamska, je dobra ali slaba, kakšen je asfalt, je makadamsko cestišče oskrbovano dovolj vestno. Vse to so vprašanja, ki si jih postavi vsakdo, ko se odpravi na vožnjo, bodisi poslovno ali pa ob nedeljah na izlet.

Promet po slovenskih cestah je tako narasel, da lahko rečemo, da je v sosedni Koroški in Furlaniji komaj kdaj pa kdaj bolj živahen ter da je avtomobilov tam le nekaj več, kakor pri nas. Koliko je avtomobilov v Sloveniji? Postregli vam bomo z ne najnovjšimi podatki. Leta 1965 je bilo v Sloveniji 99.761 motornih vozil, od tega je bilo okrog 30 tisoč motornih koles, blizu 1200 avtobusov ter trolejbusov, okrog

10.000 tovornjakov in skoraj 3000 prikolic. Deset let pred tem (leta 1955!) je bilo vseh motornih vozil v Sloveniji nekajkrat manj — komaj okrog 15.000, od tega le 3557 osebnih avtomobilov. Torej se je število osebnih avtomobilov v Sloveniji povečalo v desetih letih za nad šestnajstkrat! Medtem, ko je bil leta 1955 približno en avto na tisoč prebivalcev je bilo leta 1960 že dobrih deset avtomobilov na tisoč prebivalcev, leta 1965 pa več kakor trideset avtomobilov na »tisočak« Slovencev.

Vsi ti podatki o nagli motorizaciji Slovenije pa tudi povedo, da vse to zahteva vedno boljše ceste. Če danes vprašate slovenskega avtomobilista, kakšne so ceste v Sloveniji, vam bo odgovoril:

— Kar dobre, vendar ...

CESTE V SLOVENIJI

Krško ob Savi, ki danes s sosodnjim Vidmom predstavlja enotno mesto, pomeni z veliko tovarno papirja in celuloze domačinom važen del zaslužka, zadnje čase — predvsem z otvoritvijo nove umetniške galerije — pa je postalo tudi važno kulturno središče za prebivalce iz širšega okoliša. Foto: Jože Zupančič

Za tem »vendar« se skriva cela vrsta vprašanj in težav. Slovenija ima danes še enkrat več sodobnih (asfaltiranih ali betonskih) cestišč kakor pa pred desetimi leti. Leta 1956 je bilo v vsej Sloveniji komaj 1012 km takih cest, konec minulega leta pa jih je bilo že 2506 km. Velika večina glavnih prometnih žil v Sloveniji je že asfaltirana, posebno pa smo ponosni na avtomobilsko cesto med Ljubljano in Zagrebom. Tu in tam nekateri cestni odseki še čakajo na modernizacijo. Na zemljevidu, ki ga priobčujemo v zvezi s tem člankom, je povsod lepo razvidno, kje so še neasfaltirane vrzeli in kje morajo popotniki še požirati prah.

Danes je položaj na slovenskih cestah že tak, da tudi vse tiste, ki smo jih modernizirali, ne morejo »požirati« vsega prometa. Zelo se je namreč povečal tudi tovorni promet, v poletnih mesecih pa promet turistov, ki iz Srednje Evrope potujejo skozi Slovenijo na morje. Da bi olajšali gnečo na cestah, je na primer določeno, da tovornjaki ne smejo voziti po cestah v soboto popoldne in ob nedeljah, ko so ceste na-

menjene predvsem tistim, ki potujejo na vikend.

Najhuje je v sami Ljubljani. Tu se stekajo številne glavne ceste: iz smeri Celja in Maribora, iz Trsta in Postojne, iz Novoga mesta in Zagreba, z Jesenic in Bleda, iz Kočevja, Litije in še cela vrsta manjših cest. Kdorkoli potuje skozi Slovenijo mora skozi Ljubljano. Strokovnjaki se trudijo, da bi ljubljansko cestno vozlišče čim bolj razvozljali. Najhuje je obremenjena Prešernova cesta med Delavskim domom in Tobačno tovarno. Kdorkoli potuje skozi Ljubljano mora po njej.

Nekateri so mnenja, da bi okrog Ljubljane zgradili veliko krožno cesto, na katero bi bile priključene vse ceste, ki pridejo od koderkoli. Tako bi se izognili gneči, ki jo delajo vsi tisti, ki bi potovali le mimo. Drugi so mnenja, naj pelje avtomobilska cesta skozi samo središče mesta. Vse kaže, da ta predlog nima dovolj pobornikov, ker bi morali zaradi njega žrtvovati precej parka Tivoli in tudi veliko hiš bi morali podreti.

Ceprav so mnoge glavne ceste v Sloveniji asfaltirane so že preozke in neprimer-

ne za naraščajoči promet. Celo avtomobilska cesta proti Zagrebu, po kateri je prepovedan promet s kolesi in vprežnimi vozovi, je že preozka in prepogosto se nabirajo cele vrste osebnih avtomobilov za tovornjaki, ki le počasi premagujejo klanec in jih na ovinkih ni mogoče dovolj urno prehitovati. Tudi cesta proti Reki in Trstu ter Kopru je na več mestih velika ovira za nagel in varen promet. Najhuje je na tako imenovanih »kačjih ridah« nad Planino in pa na cesti mimo Ilirske Bistrice. Tudi goriška cesta je že preozka in njen asfalt povsem obrabljen. Cesta do Celja je še kar dobra, medtem je pa naprej proti Mariboru velika ovira za promet. Klanci in ovinki se tu vrste drug za drugim.

Na Gorenjskem skoraj ni ceste, ki bi ne bila asfaltirana. Pred leti smo zgradili tisti odsek bodoče gorenjske avtomobilske ceste, kjer so bile ovire največje. Danes se ne vozimo več po zloglasnih brezjanskih klancih, temveč po ravni cesti prek viaduktov in skozi predore. Tudi do Trziča in naprej do Ljubelja imamo že dobro sodobno cesto. Huje je s cesto od Bleda proti

Kranjski gori in pa do Bohinja. Obe sta močno preozki.

Kako je z načrti za nove ceste? Danes se strokovnjaki največ ukvarjajo z namero, kako zgraditi veliko cesto proti Trstu in Gorici. Najprej so hoteli skupaj z Italijani graditi podaljšek velike italijanske avtomobilske ceste iz Palmanove pri Vidmu skozi Gorico in Postojno do Ljubljane. Danes kaže, da se več ljudi ogreva za tako cesto proti Trstu. Kako bo s cesto proti Mariboru in proti Reki? Predvsem primanjkuje denarja.

Po drugi strani pa Italijani grade veliko avtomobilsko cesto iz Vidma skozi Kanalsko dolino proti Beljaku na Koroškem. Prav tako gradijo veliko cesto iz Zagreba proti Ptujju. Po teh dveh cestah se bodo usmerjali v bodočnosti tisti, ki bodo potovali iz Avstrije bodisi proti Jadranu ali pa v Italijo. Če bomo zamudili pri gradnji velikih cest skozi središče Slovenije, se bo to poznalo tudi pri tujskem prometu in pri splošnem dohodku od turizma.

VALVASORJEVO MESTECE OB SAVI

Peter Breščak

Morda ni lepšega prizora na Dolenjskem, kot takrat ko se proti večeru pelješ med griči po avtomobilski cesti proti Krškem in Kostanjevici na Krki, pa imaš z leve Krko in vrbe in Gorjance, na desni pa griče s Trško goro in vinskimi goricami, sonce pa je že zašlo in modrina neba se je preselila vate, te opojila in opijanila: rdeče lise nad topoli in krik vodnih ptic te spremljata vse do odcepa v Kostanjevico na levi in Krško ter Videm na desni.

Krško z bližnjim Vidmom je danes eno. Loči ju samo reka, prek katere postavljajo betonski most, ki bo nadomestil prejšnjega, lesenega. Ampak kulturno življenje, kulturni center ostane v Krškem: tu stoji Valvasorjeva hiša, pa baročna kapela, ki so jo podjetni Krčani spremenili, ker ni več služila svojemu namenu, v edinstveno likovno razstavišče.

Valvasorjeva hiša v Krškem je na koncu mesta, kot da bi se hotela čimbolj umakniti bučnemu industrijskemu življenju. Ob šumeči Savi, ki je tukaj vse prej kot

čista, saj je vzela s seboj pred tem že premogov prah Trbovelj in Zagorja, stoji nizka stavba, podobna gradiču in tvori s staro baročno kapelo in cerkvijo trikot. Domačin Vladimir Štoviček je v bronu oblikoval pisca Slave vojvodine Kranjske. Vladimir Štoviček dela v bližnjem Leskovcu in je s svojim delom, številnimi medaljami in plaketami ter kipi dal kulturnemu življenju tega kraja svoj pečat. Znani mojster (šolal se je v Pragi, delal pa v Parizu, Kairu ter doma) je pred časom razstavljal svoja dela tudi v Dolenjski galeriji v Novem mestu in ima zasluge tudi pri tem, da je Krško dobilo tako lepo galerijo. Bližnja Kostanjevica na Krki je bila Krčanom vzgled. Majhno, starodavno mestce z nekaj več kot 400 prebivalci je razgibalo Novo mesto, Muljavo, Krško in Brežice tako, da so jih začeli posnemati. In kostanjeviški kulturniki so res posnemanja vredni: v nekaj letih neumornega dela so postavili na noge Gorjupovo galerijo, Lamutov likovni salon, sodelujejo pri obnovitvenih delih v gradu ter spremljajo simpozije Forma viva, kjer se srečujejo s kiparji z vseh kontinentov, ki delajo v lesu. Morda je prav zaradi bližine Kostanjevice tudi v Krškem zaživelo... Hodim po prostorih njihove galerije, kjer razstavlja slovenski akademski slikar in krški domačin Jože Ciuha svoja dela na steklu ter perorisbe. V razstavnem prostoru se kar tare ljudi. Med njimi srečujem znane slovenske kulturnike, ki so prišli na otvoritev razstave. Vladimir Štoviček je za slikarja, ki je obredel pol sveta, slikal v Južni Ameriki in vzhodni Aziji in ZDA, pripravil majhno umetnino v spomin na dan, ko je prvič razstavljal v svojem domačem kraju. Saj prej ni mogel s svojimi deli v Krško, ni bilo galerije ali razstavišča in tudi ni kar tako, razstavljati doma in pokazati, kaj si pravzaprav postal, ko si odšel v Ljubljano in v svet. Krčani so na slikarja ponosni, saj je v svojih delih, v slikanju na steklu, kjer se je v tehniki zgledoval pri domačem ljudskem slikarstvu, odkril domačinom svoj slikarski in človeški svet. Motivi, ki jih je slikar odkril na popotovanjih, kažejo na občutljivega izpovedovalca, lirika čopiča.

Le malokatera galerija se lahko postavi s tako visokim obiskom kot krška. Razstave v njej so pravi kulturni praznik.

SINDIKATI O NAŠIH DELAVCIH V ZR NEMČIJI

»Jugoslovanski delavci, ki so zaposleni v Zvezni republiki Nemčiji, so v neenakopravnem položaju v primerjavi z drugimi tujimi delavci v tej deželi. To je bil soglasen zaključek razgovorov s predstavniki Nemške zveze sindikatov,« je izjavil po vrnitvi v Jugoslavijo sekretar centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, Veljko Milatovič, ki je vodil našo delegacijo na razgovorih z zahodnonemškimi sindikati.

Obe delegaciji sta se strinjali, da so jugoslovanski delavci v neugodnem položaju iz dveh osnovnih razlogov: ker ni ne meddržavnega sporazuma o zaposlovanju ne konvencije o socialnem zavarovanju, delavci, ki prihajajo iz dežel skupnega evropskega tržišča, pa imajo prednosti iz večstranskih sporazumov med temi deželami. Na razgovorih sta se obe delegaciji zavzeli, da bosta vplivali na vladi obeh dežel, da se z meddržavnimi pogodbami čimprej uredi vprašanje zaposlovanja jugoslovanskih delavcev v ZR Nemčiji. V državnih delegacijah na teh pogovorih bodo zastopani tudi sindikati obeh dežel. Obe sindikalni organizaciji pa sta se že ob tej priložnosti sporazumeli, da bosta obe zvezi sindikatov sodelovali pri izenačenju naših delavcev z drugimi in pri uspešnejši zaščiti pri delu.

Glede na to, da so stališča zahodnonemških sindikatov do tujih delavcev zelo pozitivna, naši sindikati svetujejo delavcem, naj se včlanijo v nemške sindikate, saj s tem pridobijo marsikatero prednost. Med drugim so deležni tudi brezplačne pravne zaščite, imajo možnost strokovnega izpopolnjevanja, učenja nemškega jezika, razvijanja kulturno-zabavnega in športnega življenja. S tem pa se naši delavci tudi hitreje vključujejo v novo okolje in niso prepuščeni samim sebi.

»Na koncu moram še poudariti,« je dejal Milatovič, »da smo povsod slišali zelo pozitivne ocene o naših delavcih, o njihovem delu in obnašanju. Domačini so nam dali tudi možnost, da smo se večkrat prek radia obrnili na naše delavce, posebne izjave o razgovorih pa smo morali dati tudi za tisk, radio in televizijo.«

Dhacet, kakršne še ni bilo na Slovenskem, kot so posamezniki in tudi vsi slovenski listi takrat ugotavljali, je bila v resnici dogodek, ki si ga je bilo vredno ogledati. 13. marca se je zbralo na ljubljanskih ulicah toliko firbcev, da so napolnili vse pločnike, pa še je bilo premalo prostora. Z oken hiš ob ulicah pa so ljudje kar viseli... Trg pred ljubljansko občinsko hišo, magistratom, bodo — če se bodo take ohceti v prihodnjih letih še ponavljale — morali kmalu razširiti. No, pretirati res ne smemo, vseeno pa lahko zatrdimo, da je bil to dostojen uvod v turistično sezono, posebej še v tem mednarodnem turističnem letu, ko se Jugoslaviji obeta toliko tujih turistov kot še nikoli. Ze ta prireditev je vzbudila pri tujih veliko pozornosti, predvsem v sosednjih državah, posebej pa še v deželah, ki so bile v Ljubljani zastopane s svojimi nevestami in ženini: v Avstriji, Italiji, na Švedskem in na Češkoslovaškem. Neveste so bile res tako zale, ženini pa tako postavni, da se jih je bilo vredno ogledati. Za vse, ki za to niste imeli prilike, prinašamo nekaj posnetkov.

SLOVENSKA KMEČKA OHČET

Prva slika na levi strani prikazuje dolgo svatovsko povorko v narodnih nošah, ki je šla po ljubljanskih ulicah, pod to sliko skrajno na levi, pa vidimo, kako so pari v slovenskih narodnih nošah zaplesali pred Magistratom; vsi mladoporočenci so prejeli, kot del poročnega darila, tudi pravo slovensko zibel; tudi švedski par je bil tega darila nadvse vesel. Slika levo: prve dni po poroki so odšli vsi mladi moške in žene skupno na izlet po Sloveniji. Naš fotoreporter jih je ujel na Ljubelju (od leve proti desni: slovaški, švedski, slovenski, avstrijski in italijanski par). Slika levo spodaj: ženinini so proslavljali fantovščino v Mednem. Zgoraj: nasmejane neveste z darili. Spodaj: Pred planiškiimi skakalnicami — slovaški in slovenski par. Desno: toliko prelepih slovenskih narodnih noš že dolgo nismo videli na ljubljanskih ulicah.
Foto: Marjan Zaplatil in Leon Dolinšek

NAŠA NAJSTAREJŠA POVRATNICA

Margaret Pozničeva je nedvomno najstarejša med tistimi našimi ljudmi, ki so kot izseljenci lep kos življenja preživeli na tujem, pa so se pred leti vrnili in zdaj žive med nami. Margaret bo letos 3. julija praznovala že svoj 93. rojstni dan.

V sončnem zimskem popoldnevu sem jo obiskala s Katico Zdravjetovo, vdovo našega odbornika Lojzeta, ki jo redno obiskuje v Zgornjih Bitnjah, kjer živi pri sorodnikih.

Ko sva se bližali po stezi, se je za oknom v prvem nadstropju zganilo nekaj belega in gospa Katica je rekla: »Aha, nauja je že videla. Maha nama.«

Ko smo si v pozdrav segli v roke, je še vedno držala v rokah časopis, s katerim nama je mahala. Kdove koliko ur je že sedela ob oknu in gledala stezo, kdaj zagleda koga, ki prihaja k njej. Saj ji obiski precej pomenijo. Že dve leti, odkar je nesrečno padla po stopnicah in si zlomila nogo v kolku, nikamor več ne more.

Margaret je kot dekle služila v Ljubljani, pri Židanu na Poljanah. Bila je delavna, pa brhka tudi. Fantje so gledali za njo in jo dražili, ko je sedela na vozu in pokala z bičem, kakor se za furmana spodobi. Služila je tudi v Trbovljah, pa v Gradcu in v Trstu. V Gradcu se je spoznala z Jožetom Pozničem. Zmenila sta se. Jože je leta 1912 odšel v Ameriko, kjer je dobil delo na železnici. Naslednje leto je prišla za njim Margaret. Živela sta v Clevelandu. Prijazno hišico sta imela v Colinwoodu. Mož je bil zaposlen kot kovač pri New York Central vse do upokojitve. Seveda sta delala tudi v društvih. Jože je bil čez petdeset let član društva V boj št. 53 SNPJ. Že po povratku je l. 1963 prejel običajno nagrado, ki jo dobe vsi, ki so nad 50 let člani SNPJ. Margaret pa se je vključila v društveno delo pri podružnici Slovenske ženske zveze v Colinwoodu, kjer je bila nekaj časa tudi tajnica in blagajničarka. Pridno je pridobivala tudi naročnike za časopise. Nad deset let je bila zastopnica za Amerikanskega Slovenca in za Novi svet. Ob desetletnici je dobila zlato uro s posvetilom, ki jo skrbno hrani med svojimi spomini.

Gledali sva fotografije. Med njimi so mnoge že porumenele. Na fotografiji čla-

nic colinwoodske podružnice SZZ je počasi drsel njen prst po obrazih članic: »Te ni več, te tudi ne in te tudi ne«. Hitro mineva čas in odnaša s seboj spomine in ljudi. Toda nekateri prijatelji še žive in ji pišejo. To je med drugim Mary Dremel iz Clevelanda, pa Cofovi...

»Nad petdeset let sva bila skupaj z Jožetom. V Ameriki pa sva živela enainštirideset let,« je rekla Margaret in gledala fotografijo, kjer sta bila z možem na vrtu njune ameriške hišice.

Leta 1954 sta se vrnili in v Zgornjih Bitnjah pri sorodnikih zgradila hišico. Lepo nama bo, sta menila. In bilo jima je, a le nekaj let. Potem je Jožeta na hitro pobralo in Margaret je ostala sama. Zatem pa še ta nesrečni padeč, ki jo je priklenil na bolniški voziček. Ostale so ji le štiri stene in škatla spominov. Toda ne, ostali so ji še tudi številni prijatelji, doma in onstran morja. Domači jo velikokrat obiskujejo, iz Amerike pa ji pišejo. Zato je pač razumljivo, da sta s poštarjem še posebej prijatelja in ga vsak dan težko pričakuje.

Živo je tekel pomenek in videli smo, da ima Margaret rada dobro šalo in smeh. Vsa hudomušna tudi rada pove kakšno krepko. Ko se je sonce nagnilo proti zahodu, pa se je bilo treba posloviti. Beseda je zastala. Še topel stisk roke — Na svidenje! in Margaret je ostala spet sama s svojimi spomini.

Ina Slokan

Margaret Pozničeva — najstarejša povratnica iz ZDA v Sloveniji. Foto: Marjan Zaplatil

V SPOMIN ANTONA GARDNA

Zima Vrččaj

Bilo je pred dobrim letom; v času, ko smo se s Slovenskim oktetom v prvih pomladanskih dneh odpravljali na pot med naše rojake v ZDA. Prispelo je pismo Tončke Garden z žalostno novico o Tone-tovi bolezni. Zelo nas je prizadelo, vendar smo vsi upali, da se bo krepak, kakršnega smo poznali, popravil in da ga bomo še videli med nami; v prostorih Matice, na naših prireditvah, veselega, nasmejanega, šaljivega, kritičnega, toda poštenega in zvestega prijatelja, ki smo ga vsi imeli radi.

Moja prva pot, ko sem prišla v Chicago potem ko sem se na sedežu SNPJ in Prosvete pozdravila s predsednikom Culkarjem in drugimi predstavniki Jednote, je bila v bolnico, kjer je ležal Tone in se zdravil. Tja sta me pripeljali njegova Tončka in Ivanka Šifererjeva.

Ležal je tam, bolan, ginjen nad srečanjem. Bil je žalosten, ker se ni mogel udeležiti priprav za Oktetov koncert, toda pogumen optimist. Govorila sva o članku »V spomin našim ameriškanskim Jimmy Higginsom«, ki ga je pisal za Slovenski izseljenski koledar — 1967. Govorila sva o jubileju Zarje, ki ga je nameravala praznovati tudi v Sloveniji, o pripravah Slovenske izseljenske matice za sezono 1966, o turneji Okteta po ZDA, o mojem obisku v Clevelandu, Chicagu in Pittsburghu. Zanimal se je, če bom potovala tudi na zapad in dajal mi je dragocene napotke o izseljenskih naselbinah v ZDA, ki jih je dobro poznal.

Ko sem se poslavljala od Chicaga, sem se šla posloviti tudi od njega. Ne vem več, ali sva govorila ob slovesu ali ob prvem obisku v bolnici ali pa je bilo to morda celo tu v Ljubljani — o delu naše Matice, o urejevanju Rodne grude in koledarja. Rad je imel Matico in njene ljudi, rad je prihajal v Slovenijo, v svoj rojstni kraj, še zlasti pa je vzljubil Gorenjsko, kjer se

NOVICE IZ MATICE

Dobrodošli!

Turistična sezona je potrkala na naša vrata že v marcu, ko pa boste brali te vrstice, bo že kar živahno. Po dosedanjih vesteh sklepamo, da bo letos obiskalo Jugoslavijo rekordno število naših izseljencev. Iz Združenih držav Amerike bo samo prek potovalne agencije August Kollander prispelo v dneh od 28. maja do 17. septembra enaindvajset skupin z več kot tisoč potniki. Express Travel Service je do zdaj napovedal štiri skupine, ostale pa še Michelin Travel Service in drugi. Iz Kanade bo prispelo z letali Adria-aviopromet devet skupin, v času od 16. junija do 26. septembra. Večina potnikov bo prispela na letališče Brnik pri Ljubljani. Prav tako si obetamo številen obisk iz evropskih držav; prispeli bodo rojaki iz Francije, Holandije, Belgije, Nemčije, Švedske in drugod.

Med letošnjimi prvimi obiskovalci je bil John Čopič iz Clevelanda. V toplice si je prišel zdraviti revmatizem in prepričani smo, da si bo, kot že mnogi naši rojaki, nabral novih moči in zdravja.

Steve Komarec iz Kenoshe je prišel prvič v Jugoslavijo po več kot petdesetih letih življenja v ZDA. Komarec je Hrvat, prek petdeset let je član in večkratni odbornik Hrvatske Bratske Zajednice. Pri nas se je oglasil z besedami: »Moral sem nekje povedati čimprej, da sem ponosen na rojstno domovino.

Sredi marca nas je prijetno presenetil z obiskom Roman Mislej iz Urugvaja. Povedal nam je mnogo zanimivega iz tamkajšnjega življenja naših rojakov in med ostalim dejal: »Če bi bili vsi naši izseljenci po svetu tako zvesti rodni zemlji, tako delavni in požrtvovalni, kot je naš sedemdesetletni rojak Baldomir Cvetrežnik, slovenske izseljenske organizacije in društva nikdar in nikjer ne bi zamrla.« Mladi Mislej zelo ceni Cvetrežnika in njemu enake ter s tem izkazuje tudi svojo zvestobo domovini.

Ivanka Eniko iz Švedske nam je ob obisku pestro orisala življenje na Švedskem, še posebej pa nam je opisala življenje in delo Jugoslovanov v tej deželi.

Naša mlada Gizela Pečnik iz Francije je pa kar večkrat na leto v Sloveniji in se pri nas počuti, kot doma. Ob slovesu je vzkliknila: »Z mammo komaj čakava na mesec junij, ko spet prideva!«

v. v.

Naš konzulat v Clevelandu

Zvezni izvršni svet je 29. marca sprejel sklep o otvoritvi našega konzulata v Clevelandu, kjer je že desetletja največja slovenska naselbina v ZDA. Z uresničitvijo tega načrta bo izpolnjena dolgoletna želja naših tamkajšnjih rojakov, ki bodo zdaj lažje urejali svoje zadeve z našimi konzularnimi predstavniki, hitreje in brez odvečnih stroškov pa bodo lahko dobivali vstopne vizume za obisk v stari domovini. Ustanovitev jugoslovanskega konzulata v Clevelandu pa je tudi znamenje skrbi naše države za Slovence po svetu.

Velenje je že nared

Prizadevni turistični delavci v Velenju imajo sestavljen že podrobnejši program izseljenskega piknika 4. julija. Vse kaže, da bo letošnji piknik v marsičem prekašal vse dosedanje, in prepričani smo, da se bodo napovedi organizatorjev tudi uresničile. Pri Turističnem društvu v Velenju skrbi za pripravo piknika kar 31-članski odbor, v okviru tega odbora pa deluje 9 komisij, ki skrbijo za ureditev prostora, za solidne gostinske usluge, za propagando, za sam program piknika idr. Za ples in razvedrilo bo razen domačih pihalnih orkestrrov igral tudi znani Slakov narodnozabavni ansambel s pevci »Fanti iz Praprotna«; sodelovanje pa sta obljubila tudi recitatorja Jana Osojnikova in Janez Rohaček ter prvak ljubljanske opere basist Ladko Korošec!

Poizvedba za bratom

Žagar Marija iz Kočevja, Podgorska ulica št. 31 poizveduje za svojim bratom Alojzem Žagarjem, ki je bil rojen 10. maja 1906. leta v Ložcu ob Kolpi. Po poklicu je krojač. Iz Jugoslavije se je izselil tik pred drugo svetovno vojno. Do konca vojne je živel na Dunaju, nato pa se je s svojo ženo Ilono preselil v New York, ZDA. Svoji sestri Mariji je pisal v letu 1955 iz Lake Ave Middletown, New York. Pred štirimi leti pa je pisal zadnjo kartico, ko se je vračal v ZDA z izleta po Nemčiji, Avstriji, Švici in Franciji. Kasneje se ni več oglasil. Marija Žagar naproša rojake v ZDA, če kaj vedo ali morda sami poznajo njenega brata, naj ji sporoče kako vest o njem.

je tudi zdravstveno bolje počutil. Rad je z nami razpravljal o vprašanih, ki so ga živo zanimala, v zvezi z razvojem v Jugoslaviji, zlasti rad je obravnaval kmetijstvo. Bil je razgledan, izobražen, duhovit in kritičen mož; včasih je ostro povedal in zapisal, kar je mislil, toda mislil je vselej pošteno. Takega smo poznali in spoštovali.

Po rodu je bil Anton Garden z Dolenjske, rojen 1. 1895 v Petrušnji vasi blizu Stične. Kakor mnogi drugi Slovenci, ki so tisti čas prihajali v ZDA, se je tudi on zaposlil v rudnikih, delal pa je tudi v tovarni. Značilno za Gardna je, da je vse svoje življenje veliko bral in se izobraževal. Bil je željan znanja, hotel je napredovati, za to je izrabil vsako priložnost. Tako je med drugim z nekaj Slovenci obiskoval kolegij v Dubuqueju in še delavsko šolo v Brookwoodu v državi New York.

V Clevelandu je živel dve dobi svojega življenja. Leta 1916 se je pridružil naprednim društvom Slovenske narodne podporne jednote, socialističnemu klubu št. 27 Jugoslovanske socialistične zveze, stopil je med pevce Zarje in bil vsestransko aktiven. Svoja napredna stališča in poglede — zlasti glede delavskega vprašanja — je razvijal v številnih dopisih in člankih v Prosveti, Proletarcu, Majskem glasu, Cankarjevem glasniku, Ameriškem družinskem koledarju in še kje. Bil je uspešen predlagatelj koristnih sprememb in novitet v organizaciji SNPJ v zadevi angleško poslujočih društev na konvenciji leta 1925.

Del svojega življenja je preživel tudi v Chicagu. Tu je po dolgoletnem ustvarjalnem, živahnem dopisovanju v izseljenske liste postal 1. 1944 pomožni urednik Prosvete, od leta 1944 do konca 1. 1950 pa njen glavni urednik in urednik vseh publikacij SNPJ.

To je bilo obdobje, v katerem je bila Jugoslaviji v njeni borbi z okupatorjem in kasneje pri obnovi moralna in gmotna pomoč SNPJ in njenega glasila Prosvete izredno dragocena.

Garden je bil še v svojih poznih letih aktiven. V Chicagu je bil član društva Slavija št. 1 SNPJ in Slovenskega delavskega centra. Do zadnjega je tudi pisal, saj nam je napisal v Slovenski izseljenski koledar 1967 dva prispevka, ki sta žal, zadnja izpod njegovega peresa.

Zahtevnejša merila gospodarske reforme

Gospodarska reforma je posegla s svojimi zahtevnejšimi merili na vsa področja družbenega življenja. V življenje ljudi ni vnesla samo nemira, ko številni ukrepi prizadenejo tistega, ki je doslej slabo gospodaril; vnesla je tudi pobudo in iskanje novih, boljših poti.

Včasih je videz, kakor da je za posamezna področja družbene dejavnosti sedaj naenkrat manj sredstev, kot jih je bilo pred reformo. V resnici je sredstev še več, le da jih je treba sedaj v vsakem primeru opravičiti z rezultati dela. Zahtevnejša merila prizadenejo zlasti tiste dejavnosti, kjer so bili doslej v proračunskih ali polproračunskih odnosih. Iz leta v leto so bili razni zavodi, ustanove in drugi v proračunu, ne da bi kdo vprašal, ali so vse te številne institucije tudi zares potrebne in kako delajo. Ako se je sedaj po reformi naenkrat pokazalo, da kakšen zavod ni opravičil svojega obstoja, potem to ni povzročila reforma, temveč prejšnji administrativno-proračunski sistem dotiranja. To pa seveda ne pomeni, da ni nobenih težav in da je reforma rešila vse probleme.

Positivno v novem je to, da sedaj pritegujejo k razpravam o financiranju na primer šolstva, zdravstva in drugih dejavnosti mnogo širši krog ljudi. Prej je o tem odločala država. Vse pravice in obveznosti zavarovancev so bile določene s predpisi in zakoni zveznih organov. Zaradi tega zavarovanci niso kazali posebnega zanimanja za probleme zdravstva in socialnega zavarovanja, saj niso mogli bistveno vplivati na odločitve. Približno tako so se tudi obnašali do sredstev socialnega zavarovanja: ker niso imeli občutka, da so to njihova sredstva, jih tudi niso znali dovolj ceniti. Zdaj pa je drugače. Odločitve so prenesene bližje k njim, bodisi da odločajo o nekaterih zadevah, na primer o nadomestilu osebnega dohodka za prvih 30 dni bolezni kot članu delovne skupnosti, ali pa morajo sami neposredno prispevati k stroškom na posamezne oblike zdravstvenega varstva. S tem se povečuje njihova zavzetost za bolj racionalno potrošnjo. Tako se bo povečal njihov občutek za to, da je to njihov dinar in da ni vseeno, kako je uporabljen.

Reforma je ustvarila ozračje, v katerem ni mogoče sprejeti nobenega pomembnega predpisa in zakona brez vsestranske javne razprave. Tako se godi predlogu zakona o financiranju šolstva, ki je doživel že nekaj temeljitih sprememb besedila, pa se še ni prebil do razprave v parlamentu. O njem so razpravljali na plenumu glavnega odbora Socialistične zveze, na univerzi, v šolah in drugih ustanovah. Predlog zakona je pritegoval tudi pozornost širše javnosti. V polemikah v časnikih in na televiziji so se razvemale razprave za takšne ali drugačne rešitve.

Podobno se godi tudi nekaterim drugim predpisom. Temeljni pokojninski zakon, ki je sicer že nekaj časa v veljavi, je predmet številnih kritik v javnosti, češ da ne ustreza več in ne zagotavlja, da bi se pokojnine povečevale skladno z naraščanjem življenjskih stroškov. Ustavno sodišče Socialistične republike Slovenije je celo predlagalo ustavnemu sodišču Jugoslavije, naj uvede postopek in oceni, ali je zakon sploh v skladu z ustavo. Časniki objavljajo članke, katerih avtorji razglabljajo o potrebnih spremembah zakona.

V razpravah je opaziti nemalokrat tudi nerazumevanje nekaterih sprememb v načinu financiranja družbenih služb. To je miselnost prejšnjega obdobja, ko so bili državni organi tisti, ki so zagotavljali eksistenco in delo posameznih služb, medtem ko so bili delavci v teh službah zgolj pasivni objekti, prepuščeni volji in modrosti državnega aparata. Nekateri ne razumejo, da je prejšnje »olajšave«, ki jih je dajala država, na primer popuste na železnici in podobno, plačeval državljan sam v obliki prispevkov, davkov in podobno. Z ukinitvijo popusta ni občan ničesar izgubil. Sedaj sam razpolaga s prispevkom, ki ga je prej prek podjetja plačeval za popust, in ga uporabi za potovanje, za odih, za menzo ali za kaj drugega.

Nerazumevanje izvira tudi iz zmote, češ za vse, kar je plačeval prej državni proračun, mora biti tudi po novem dovolj sredstev, čeprav se pokaže, da je proračun financiral tudi nepotrebne izdatke in da je pogosto spodbujal slabo delo ustanov in zavodov. Tako vnaša reforma v življenje več skrbi za to, kako bo porabljen dinar, zavzema se za dobro upravljanje in gospodarjenje.

F. Setinc

Greater Exports of Finished Industrial Commodities

The economic reform, initiated in Yugoslavia in 1965, is attracting interest abroad, particularly among those dealing with foreign trade. Nikola Džuverović, Federal Secretary for Foreign Trade gave some information in this connection. We publish here some sentences from an interview.

»Total exports increased by 12 per cent and imports by 22 per cent. The growth of invisible earnings, especially from the tourist trade, also from other sources, was significant, so that the deficit in the balance of payment was met to a considerable extent by invisible earnings. Clearly, a further growth is expected this year from invisible earnings, especially from tourism.

Exports to the convertible area grew considerably — by 22,70 per cent, industrial commodities taking an important place. It is here that we have our biggest balance-of-payments problems. Trade also increased with the emergent countries, our exports being greater than our imports.

I can say that last year was characterized by greater degree of cooperation with foreign countries, which was the result of the efforts made in previous years. There are a number of instances of this industrial collaboration — with Sweden, Switzerland, Poland, Bulgaria, Czechoslovakia, etc. I can give you a long list of enterprises which collaborate with foreign firms. Even greater efforts are expected to be made in 1967 in the field of industrial collaboration. Although on the basis of this and previous efforts, greater cooperation has been achieved, this is not enough. It is significant that a change has taken place in favour of industrial collaboration with particular foreign firms.«

Nam mladim ni vseeno, kaj se dogaja na svetu

Vsi, ki smo srečno dočakali konec zadnje vojne, se živo spominjamo obljub, ki smo si jih dajali tedaj: Nikoli več vojne! Odlej bo ves svet živel v miru in naši otroci ne bodo nikoli slišali, kako zlovesče hrumijo bombniki, kadar nosijo svoj smrto-

nosni tovor nad speča mesta; ne bo jih budilo iz sna zavijanje siren, nihče jih ne bo pregnal iz varnega doma, kjer jim bo ob materi in očetu potekala mirna in brezskrbna mladost.

Danes, tam v daljnem Vietnamu spet grmijo topovi in spet jokajo otroci ob razrušenih domovih, ob mrtvih materah in padlih očetih. Njihov jok odmeva po vsem svetu; njihove tožbe so segle tudi do nas. Prvi so jih zaslišali naši otroci. V Vinici, v Beli krajini so šolarji napisali pismo in ga razposlali mladini vse Jugoslavije. V tem pismu vabijo svoje vrstnike, naj se pridružijo enotnemu gibanju za mir, humanost in spoštovanje med narodi.

Viniškim otrokom se je pridružila vsa jugoslovanska mladina. Študentje so ustanovili univerzitetni odbor za podporo Vietnamu in Russellovem razsodišču, katerega glavni namen je spodbuditi slovensko in jugoslovansko javnost v protestu zoper vojno v Vietnamu. Odbor je odprl tudi bančni račun, kamor se stekajo denarna nakazila za neposredno podporo Vietnamu. Za zbrani denar bo Rdeči križ nakupil najpotrebnejše stvari, predvsem zdravila, sanitetni material, itd.

Študentom je sledila tudi Zveza borcev, ki je v posameznih občinah sestavila odbore za pomoč vietnamskemu ljudstvu. Osnovna naloga teh odborov je pravilna razlaga političnega stanja v Vietnamu, nadalje zbiranje sredstev in krvodajalske akcije v sodelovanju z Rdečim križem Jugoslavije.

Proti regrutaciji Jugoslovčanov v Avstraliji

Avstralska vlada je pred kratkim obvestila jugoslovansko vlado, da je sprejela zakon, po katerem so lahko tudi tuji državljani, ki prebivajo v Avstraliji, poklicani v vojsko. Ta zakon je izzval v svetu veliko zanimanje, saj pride v poštev veliko število tujcev, ki bi bili lahko po tem zakonu poslani v Vietnam. Jugoslovanska vlada je uradno obvestila avstralsko vlado, da smatra ta ukrep za kršenje mednarodnega prava, in da se zato ne more strinjati s tem, da bi jugoslovanski državljani, ki živijo v Avstraliji, spadali pod avstralsko vojaško obveznost. Jugoslovanska vlada je

Tjentište

Pokojni Guillermo Zebre je ob svojem zadnjem obisku v Sloveniji, leta 1964, obiskal tudi tabor Zavoda za slepo in slabovidno mladino

predlagala avstralski vladi, da se začnejo o tem uradni pogovori.

Po podatkih hrvaške izseljenske matice živi v Avstraliji okrog 70.000 Jugoslovčanov, od katerih jih je okrog 50.000 prišlo v Avstralijo v povojnih letih, to pa so v glavnem mladi delavci, ki jih prizadene ta novi zakon o mobilizaciji. Na Novi Zelandiji živi okrog 20.000 Jugoslovčanov. V Avstraliji živi največ ljudi v Melbournu in v Sydneyu.

Nekatera izseljenska društva, med njimi Jugoslovansko izseljensko društvo v Melbournu, ki zastopa okrog 40.000 Jugoslovčanov, so že protestirala proti temu zakonu. Nekateri mladi Jugoslovčani so se že vrnili v Jugoslavijo, če pa bo ta zakon obveljal, računajo, da se jih bo vrnilo nekaj tisoč; posebno še, če bo vlada ta zakon razširila še na nenaturalizirane državljane.

Rally »Sutjeska 1967«

Dolina Sutjeske, legendarne reke, kjer so se odigrale najtežje bitke jugoslovanskih partizanov v drugi svetovni vojni, bo letos že tretje leto cilj mnogih avtomobilistov z vseh koncev naše države. Sama prireditev bo trajala od 1. do 3. julija, letos pa bo imela prvič mednarodno obeležje.

Rally se bo začel v vseh glavnih mestih naših republik, po dveh dneh vožnje pa se bodo avtomobilisti zbrali na Sutjeski, oziroma na Tjentištu. Na startnih mestih bodo izpiti iz spretnostne vožnje, na koncu vožnje pa bodo preverili točnost prihoda na kontrolne postaje. Pričakujejo, da se bo rallyja udeležilo preko 200 avtomobilistov in motoristov iz vse države in tudi iz tujine. Zadnji rok za prijave je 15. maj.

Prav v času rallyja bo na Tjentištu tudi glavna proslava izseljenskega tedna, ki ga bo pripravila izseljenska matica Bosne in Hercegovine. Tu bo takrat več prireditev z bogatim programom.

Umrl je Guillermo Žebre mecen naše slepe mladine

V Mehiki je 18. marca umrl naš naročnik Guillermo Žebre, velik prijatelj in mecen naše slepe mladine.

V letu 1964, ko je s soprogo Emilio prišel v Slovenijo na obisk, smo se osebno spoznali. Takrat smo tudi v Rodni grudi obja-

vili daljši razgovor z njim, v katerem nam je povedal nekaj iz svojega razgibanega življenja. Po rodu je bil Notranjec. Rodil se je v učiteljski družini. Leta 1909 je v Ljubljani maturiral. Nato je na Dunaju študiral v eksportni akademiji. Pred vojaščino jo je s sošolcem mahnil v svet. Z nemško ladjo se je odpeljal v Mehiko, o kateri ni slutil, da mu bo postala druga domovina. Po raznih zaposlitvah in številnih preizkušnjah v takrat revolucionarno razgibani Mehiki, se je mladi Žebre ustalil in postal rančar.

Na ranču so ga večkrat obiskovali naši rojaki iz drugih dežel, kadar jih je pot zanesla v Mehiko. Vselej jih je gostoljubno sprejel. Obisk l. 1964 v Sloveniji je bil njegov tretji povojni obisk pri nas in žal, kar ni nihče slutil, tudi zadnji.

S soprogo sta bila še posebej vesela povabila slepih otrok iz Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani, ki so ju povabili v Zapotok, kjer so bili na letovanju. Oba s soprogo Emilio sta se živo zanimala za življenje in šolanje otrok v Zavodu in ker je Zavod prav takrat gradil novo šolo, je rojak Žebre priložil h gradnji lepo darilo tisoč dolarjev.

Obenem je naložil večjo vsoto v banko z volilom, da pripadajo obresti Zavodu za slepo mladino, po njegovi smrti pa tudi celotna vsota. To se je zgodilo. Delavski svet Zavoda za slepo in slabovidno mladino v Ljubljani je na svoji seji sklenil, da se z volilom pokojnega Giullerma Žebreta ustanovi poseben fond, ki se bo imenoval po pokojnem mecenu in njegovi soprogi: Fond Guillerma in Emilie Žebre. Vanj se bodo stekala vsa darila naših izseljencev, ki so jih namenili za podporo in pomoč tej naši ustanovi. S tem bo naša slepa mladina svojemu dobrotniku nedvomno postavila lep spomenik. Prepričani smo, da bodo to zamisel s simpatijami pozdravili vsi naši rojaki po svetu.

Naša gradbena podjetja v tujini

Jugoslovanska gradbena podjetja bodo imela letos več dela v tujini kot kdajkoli poprej. Do zdaj so naša podjetja že sklenila pogodbe v vrednosti 150 milijonov dolarjev, to pa je že skoraj dvakrat več kot lani. Razen tega nekatera naša podjetja sodelujejo še na posameznih natečajih

za opravljanje gradbenih del v tujini in kaže, da bodo dobila še precej takih del.

Dejavnost jugoslovanskih gradbenih podjetij v tujini je vse bolj znana. Po nekaterih podatkih je več podjetij dobilo v tujini dela, ki tako po obsegu kot po vrednosti presegajo pogodbe, ki so jih sklenila podjetja tudi iz mnogo bolj razvitih evropskih držav. Naša podjetja grade tako v vzhodni kot v zahodni Evropi, pa tudi v deželah v razvoju, kar ni primer za velika gradbena podjetja v drugih državah.

Tudi na carini — slovenščina uradni jezik

Že letošnjo jesen bodo carinski uslužbenci pri stiku s strankami uporabljali izključno slovenski jezik. Tudi vsi carinski formularji bodo pisani v slovenskem jeziku. V Sloveniji sta zaposleni približno dve tretjini carinikov iz drugih republik in večina ne obvlada slovenščine. V skladu s splošnimi težnjami, da se v vseh republikah v upravnih službah uporablja domači jezik, teče že dobro leto akcija, katere cilj je, da se vsi cariniki naučijo slovenščine. Seveda je pri teh prizadevanjih tudi precej težav, med drugimi velika zaposlenost carinikov, pomanjkanje ustreznih učbenikov idr., vendar upajmo, da nas bo na slovenskih mejah kmalu lahko pozdravila le slovenska beseda.

Izleti v Montreal

Beograjsko turistično podjetje »Putnik« bo v prihodnjih mesecih organiziralo nekaj potovanj na svetovno razstavo v Montrealu v Kanadi, ki bo odprta do 27. oktobra. Celotno potovanje bo trajalo več kot mesec dni, kar bo posebej ugodno za tiste, ki bodo obenem obiskali v Kanadi tudi sorodnike. Posebna ugodnost teh potovanj bo ta, da bo mogoče v Jugoslaviji kupiti povratno vozovnico za dinarje. Povratna vozovnica z letalom na progi Beograd—Montreal bo veljala 368.000 dinarjev, vozovnica v eno smer — iz Beograda do Montreala pa bo stala 210.000 dinarjev.

Privatni uvoz avtomobilov

Po podatkih uprave carin SFRJ so naši državljani preteklo leto uvozili 16.535 potniških avtomobilov, kar je za 63 odstotkov več kot prejšnje leto. Naši državljani so v

inozemstvu nabavili tudi 4.150 kamionov in drugih tovornih vozil, kar pa je nekaj manj kot leta 1965.

Med predmeti, ki jih naši državljani največ kupujejo v tujini, so povečini predmeti za izboljšanje življenjske ravni. Več deset tisoč Jugoslovancev, ki imajo osebne devizne račune, je potrošilo največ denarja za uvoz avtomobilov, avtomatskih pralnih strojev, hladilnikov, električnih štedilnikov in drugih strojev ter aparatov. Pralnih strojev je bilo lani na ta način uvoženih v Jugoslavijo prek 40.000, kar je trikrat več kot prejšnje leto.

Po Sternu lipicanci v meso

Pred kratkim je revija »Stern« iz Hamburga v ZR Nemčiji prinesla vest, da bodo polovico lipicancev prodali predelovalni industriji.

Avtor članka Werner Stanzel je bil sam v Lipici z namenom, da bi opisal stanje v kobilarni. Žal je poročal zelo pomanjkljivo, saj je prikazal nemogoče stanje v Lipici, češ da lipicanci romajo v klavnico.

Ni nam znano iz kakšnih razlogov je avtor poročal take vesti, ki ne ustrezajo dejanskemu stanju kobilarne, saj je leta pred kratkim prodala 7 konj v inozemstvo za potrebe konjeniškega športa.

Po podatkih iz kobilarne smo zvedeli, da so prvi turisti iz ZR Nemčije in drugih obmejnih krajev že pričeli prihajati v Lipico.

Jože Mejač

Ob stoletnici — sto milijonov steklenic slatine

Čez dve leti bodo v Slatini Radenci sedaj že svetovno znanem zdravilišču, praznovali stoto obletnico dogodka, ko je iz vrelca pritekla kristalno čista slatina in so napolnili prvo steklenico.

Leta 1950 so v Slatini napolnili sedem milijonov steklenic, lani pa že okoli 44 milijonov. Polnilni obrat, ki so ga v Borščevem zgradili pred sedmimi leti, je že precej zastarel, zato so pričeli graditi novega. Računajo da bodo v dveh, najkasneje pa v treh letih dosegli letno proizvodnjo sto milijonov steklenic. Polovico zdravilne vode iz radenskih vrelcev so lani popili v Sloveniji, drugo pa na Hrvaškem in v Avstriji. V prihodnjih letih bodo izvoz še povečali, predvsem na Madžarsko, ki se za slatino zelo zanima.

NAŠI ŠTIPENDISTI

Armando Blažina

Margery Obed

Franc Smrke

Marta Kuhar

Armando Blažina

Ko bi nekomu naročili, naj intervjuva tri osebe, ki so doma iz različnih dežel sveta, bi se le s težavo odločil za to nalogo. Zlasti še, če je ena iz Belgije, druga iz Združenih držav Amerike, tretja pa iz daljnega Urugvaja v Južni Ameriki. Jaz sem se te naloge lotil z olajšanjem, saj so vsi trije slovenskega rodu in tekoče govorijo slovensko.

Kot smo v Rodni grudi že pisali, se mu-di v Ljubljani precejšnje število tujih študentov, ki se izpopolnjujejo v različnih strokah. Med njimi pa so tudi Margery Obed iz ZDA, Marta Kuhar iz Urugvaja in Franc Smrke iz Belgije.

Tudi sam sem prišel pred tremi leti v Jugoslavijo kot štipendist Maticice, zato vem, kakšni so prvi dnevi v drugi deželi, zlasti še, če ne obvladaš njenega jezika. Te težave pa so moji znanci hitro odstranili in zdaj se z njimi že lahko vsakdo pogovarja v materinščini. Zanimalo me je, kaj delajo in kako jim poteka čas v Sloveniji. Obiskal sem jih v Študentskem naselju, kjer stanujejo.

Najprej sem obiskal **Marto Kuharjevo** iz Urugvaja, ki je prišla v Slovenijo na specializacijo v ortopedagogiki za duševno prizadete otroke. Povedal sem ji namen mojega obiska in z nasmehom me je povabila v sobo. Rekla mi je, da se zelo dobro počuti v domovini svojih staršev, na žalost pa jo je zelo malo spoznala, ker za potovanja nima dosti časa. Opazila pa je lahko, da so Slovenci prijazen in priden narod. Razlika med Slovincem in Urugvajcem je v tem, da so Urugvajci, nemara zaradi latinskega vpliva, bolj sproščeni. O slovenski mladini je dejala, da je premalo živahna.

Reševanje vprašanja duševno prizadetih otrok je v Urugvaju zelo težko zaradi pomanjkanja strokovnjakov — učiteljev. Marta upa, da ji bo specializacija v Sloveniji zelo koristila, ker je študijski program zelo obširen in vaje pa so dobro or-

ganizirane. Slovenski izseljenci v Montevideu bodo gotovo veseli, ko se bo Marta vrnila, saj namerava čimveč delati na društvenem in kulturnem področju.

Navdušena nad dobrosrčnostjo in prijaznostjo Slovencev je tudi druga štipendistka Slovenske izseljenske matice **Margery Obed** iz ZDA. Srečal sem jo v živem pogovoru s tujimi študenti v parku Tivoli blizu Študentskega naselja. Margery je ljubiteljica privlačnih pokrajin, zato ves prosti čas porabi za potovanja, da bi čimbolj spoznala domovino svojih staršev. Toda tudi ona na žalost nima veliko prostega časa, ker zahteva njen študij na Zavodu za slepo in slabovidno mladino veliko dela in požrtvovalnosti. Sicer pa pravi, da je študij zelo zanimiv in ji bo v veliko korist pri bodočem poklicnem delu.

O vrnitvi in o svojem delu v slovenski naselbini že zdaj razmišlja tudi **Franc Smrke** iz Belgije, čeprav mu ostane še nekaj let do konca študija. Franceta sem dobil nekega večera v družbi z njegovimi kolegi s filozofske fakultete, kjer študira angleščino in ruščino. Zelo ga veseli, da so predavanja ruščine tako dobra. Posebej ga namreč zanimajo slovanski jeziki, za katere je v Belgiji malo strokovnjakov. Po njegovem mnenju je slovenski način študija bolj praktičen kot belgijski.

France že dobro pozna slovensko mladino in občuduje njeno samozavest in iskrenost. Rekel mi je, da se počuti v svoji drugi domovini kakor doma. Posebno všeč mu je Ljubljana, predvsem stari del mesta. Zelo sta mu všeč tudi gostoljubnost in prijaznost Slovencev, ki so mu že dostikrat pomagali v najtežjih trenutkih.

Takšni so naši štipendisti. Prepričan sem, da se bodo po vrnitvi vsi trije z vsemi silami udeleževali društvenega dela v slovenskih naselbinah. Posebej pa jim bodo pri tem pomagale izkušnje, ki jih bodo odnesli iz domovine svojih prednikov.

NOVICE

Krmelj — Ker slab premog ni vzdržal tekme z drugimi gorivi, so utihnil krampi v vlažnih rovih tamkajšnjega premogovnika. V Krmelju pa je zrasla nova dvorana, v kateri je ustanovila svoj obrat mariborska Metalna. Tu je sedaj zaposlenih 329 delavcev, nekdanjih rudarjev, ki bodo letos izdelali 3000 ton končnih kovinskih izdelkov. Od večjih del trenutno delajo most čez Savinjo pri Celju, edini v Jugoslaviji pa izdelujejo tudi ladijske pokrove sistema single pull.

Trebnje — Pred kratkim je ta kraj dobil novo sodobno prodajalno kruha, ki je dobila prostor v nekdanji Springerjevi pristavi.

Novo mesto — Novomeško komunalno podjetje je nabavilo pometalni stroj za čiščenje mestnih ulic, cest in parkov. Komunalno podjetje bo tudi v kratkem asfaltiralo še nekaj ulic. Začela so se tudi obnovitvena dela v Domu kulture.

Dolenjske Toplice — 4. marca je plesni klub »Ljubljana« priredil v zdravilišču mednarodni plesni turnir, na katerem je sodelovalo 8 parov iz Celovca in Ljubljane. Zmagal je plesni par iz Celovca.

Koper — Čeprav Avstrijci nimajo morja, višek svojega kapitala vlagajo tudi v pomorsko dejavnost. Na Dunaju so pred kratkim ustanovili pomorsko družbo Frigoline, specializirano za prevoz južnega sadja. Za sedaj imajo tri manjše ladje, katerih matična luka je Koper. Posadko ladij sestavljajo skoraj izključno Jugoslovani. Iz Kopra bodo sadje s hladilnimi kamioni prevažali v Avstrijo.

Postojna — Zavod za spomeniško varstvo že nekaj časa pripravlja načrte za nove naravne rezervate v Sloveniji. Dva rezervata sta predvidena tudi na Krasu: prvi bi zajel področje Škocjanskih jam, Vremščice Stanjela in Branika, drugi pa Postojnsko jamo, Javornike in Cerkniško jezero.

Anhovo — Tovarna cementa in salonita v Anhovem je v preteklem letu občutno povečala proizvodnjo. Cementa so, na primer, proizvedli za 6,6 odstotka več kot prejšnje leto, pa ob enakem številu zaposlenih. Izvoz salonita se je lani povečal za 51,5 odstotka in to pretežno v dežele s konvertibilno valuto.

Tolmin — Kmetijstvo je na Tolminskem še vedno pomebna gospodarska panoga, saj od njega živi okrog 32 odstotkov prebivalstva, drugim pa je kmetijstvo postranski zaslužek. Prednost ima mesna proizvodnja, na drugem mestu pa je mlekarstvo.

Ljubljana — Vsako leto se rodi v Sloveniji od 30.000 do 31.500 otrok, umre pa od 14.000 do 16.330 ljudi. Poprečni prirastek prebivalstva je bil v zadnjem desetletju od 13.000 do 18.000 letno. Računajo, da bo imela Slovenija leta 1970 okrog 1.710.000 prebivalcev.

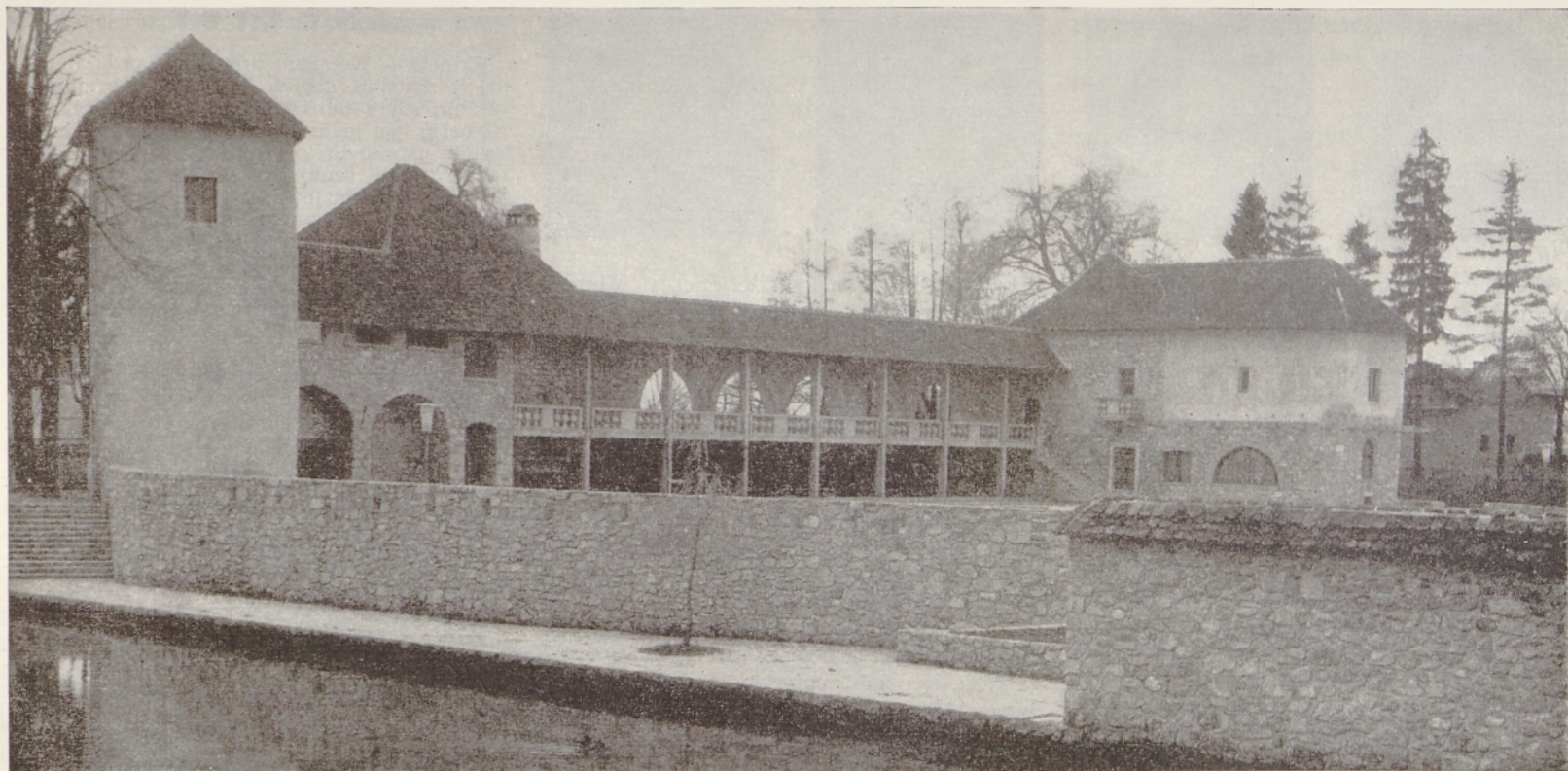
Lendava — Program letošnjih turističnih prireditev na lendavskem področju zajema organizacijo piknika ob Bukovniškem jezeru, podobne prireditve v lendavskih gorah, na kolišču Bobri pa bodo organizirali »Prekmurško gostovanje«. Osrednja turistična prireditve pa bo ob otvoritvi toplega bazena v Trimljenskem gozdu.

RIBNIŠKI GRAŠČAKI

Ivo Pirkevič

(Odlomki iz kronike »Gradovi umirajo«)

Ribniški grad danes

Poldrugo stoletje rodbine Rudežev v Ribnici in na Gracarjevem turnu je dalo naši kulturni in literarni zgodovini posebno poglavje, ki je v knjigah že precej opisano. Še več zanimivih podrobnosti pa nam je ohranila čuvarica rodbinskega izročila, hči ribniškega dr. Teodorja in teta Elza, »živa družinska kronika«, na katero se Rudeži radi sklicujejo.

Anton Rudež iz Kobje glave na Krasu, kamor so predniki prišli baje iz Dalmacije, je bil rojen 1757 v hiši nekdanjih svobodnjakov, ki so hranili tudi star rodbinski grb. Štiri leta je študiral v Ljubljani skupaj s pesnikom Valentinom Vodnikom, s katerim ga je do smrti družilo prijateljstvo in zanimanje za slovenski jezik in preroditeljsko književnost. Uradniško službo v Ljubljani pa je pustil dvaintrideset let star in šel na ribniško gosposčino za oskrbnika grofom Kobenzljem, katerim je služil, kakor trdi staro izročilo, baje že kot otrok za pastirja in kočijaža.

Pozneje je vzel graščino od grofov v namem in si polagoma tako opomogel, da si je nakupil neko fevdalno posestvo v Štangi, graščino Loko pri Mengšu, Ravbarski

grad v Mengšu, posestva v Dragomlju, graščinsko posest na Viču ter še štiri hiše v Ljubljani: med temi hišo na starem trgu, kjer je bila pozneje znana Zalaznikova kavarina, Schneider-Verovškovo hišo na Dunajski (sedanji Titovi) cesti, neko hišo na Rimski cesti in še četrto na Krakovem.

Ribniški graščak Janez Kobenzel, ki je neoženjen živel na Dunaju, je svojemu zakupniku ponudil: »Daj mi vsako leto štiri tisoč goldinarjev, po moji smrti pa bo ribniška graščina tvoja«. Rudež se je leta 1810 zares prepisal in grofu plačeval letno štiri tisočake, a že po štirih letih je Kobenzel umrl.

Takrat so bili v deželi že drugo leto Francozi. Rudež jim je po Kočevskem nakupoval seno, na Hrvaškem pa slavonsko in vojvodinsko žito.

Po odhodu Napoleonove vojske ni več opustil te donosne trgovine. Oskrboval je tudi avstrijsko vojsko in s tem tako obogatel, da je leta 1821 kupil trdnjavski Gracarjev turn pri Šentjerneju s 70 ha zemlje.

Od sedmerih otrok iz dveh zakonov sta graščaku ostala le dva sinova: Jožef in Friderik. Da bi jima ne bilo treba iti v

žolnirje, je starejšemu Jožefu odkupil Gracarjev Turn, Frideriku pa dvorec Lanče na bližnjem Gorenjem Mokrem polju s 50 ha zemlje. Friderik je že v dvainštiridesetem letu umrl in so bile Lanče združene z Gracarjevim turnom.

Rudežev grad v Ribnici je postal pomembno kulturno ognjišče.

Graščak je bil prijatelj Zoisovega doma v Ljubljani, kjer so se zbirali kulturni možje in je dobival mnogo pobud. Zapisoval je narodne pesmi in zbiral, tako kot za njim sin Jožef, redkeje jezikovne izraze za ribniškega kaplana Valentina Vodnika, ki je bil v gradu skoraj vsakdanji gost. Iz Rudeževih zbirk je prišlo prek Jerneja Kopitarja marsikaj te robe v znani Miklošičev slovar. V Ribnico je prihajal iz Šmarja Prešernov prijatelj dr. Jakob Zupan. Priromal je ilirec Stanko Vraz, pozneje pa tudi s Poljskega pregnani Emil Korytko. V gradu sta si prepisovala narodne pesmi iz Rudeževe zbirke.

V izredno nadarjenem Jožefu Rudežu je videl Kopitar bodočega učenjaka, kar bi gotovo tudi postal, da se ni poročil s Koglovo hčerko Jozefino, ki mu je že čez leto

dni umrla na porodu. Poročil se je drugič in moral prevzeti gospodarstvo obsežnih očetovih posesti. Leta 1827 si je pridružil, kot smo že slišali, še Gracarjev turn. Anton Rudež in njegov učeni sin Jožef sta stalno živela v ribniški graščini. Na Gracarjev turn se je preselil leta 1865 Jožefov sin Dragotin, ki pa je z dvema bratoma in sestro do smrti ostal solastnik ribniške graščine. Delež ribniške graščine, ki je znašal 70 tisoč goldinarjev, so izplačali šele Dragotinovim otrokom leta 1885, ko je odkupil graščino v popolno last Dragotinov brat dr. Teodor Rudež. Takrat se je gracarska veja Rudežev za vselej ločila od Ribnice.

»Mož plemenitega srca, staroslovanskega poštenja in zlatočistega domoljubja«

Dragotin Rudež, ki se je leta 1865 preselil na Gracarjev turn je v ogrskem Starem gradu študiral na gospodarski šoli. Bil je »mož plemenitega srca, staroslovanskega poštenja, izredne gostoljubnosti, požrtvovalne darežljivosti in zlatočistega domoljubja, kakor je po njegovi smrti, januarja 1885 zapisal o njem Fran Levec v Ljubljanskem zvonu. Bil je dvakrat deželni poslanec. Kupoval je vse domače pomembnejše knjige in revije in vse znamenitejšje ruske pisateljke.

On je uredniku Ljubljanskega zvonu. Franu Levcu odkril takrat še neznanega pisatelja Janeza Trdina, ki se je bil preselil z Reke v Novo mesto. Novemu znancu, čudaku, ki niti poleti ni odložil zimske suknje in se je povsod mešal med sejmarje, romarje in cigane, je gracarski Dragotin postal pobratim. Pomagal mu je zbirati pisateljsko gradivo in ga vabil k svoji mizi. Trdina se je vljudno poslovil: »Svakoga gosta tri dana dosta.« Čez dan ali dva pa se je zopet vrnil z novo pravico do gostoljubja. Pozneje se tudi opravičeval ni več. V zahodnem grajskem stolpu Gracarjevega turna je Janez Trdina pisal svoje znamenite bajke in povesti iz Gorjancev. Tam je še danes Trdinova soba, ki jo je pred dve-ma letoma za obiskovalce uredil Dolenjski muzej.

Gracarjev turn so sezidali belokranjski Gracarji v letu 1240

baje zaradi nevarnosti pretečega mongolskega vdora, če je verjeti staremu izročilu. Gotovo pa tudi zaradi ogrskih vpadov, ki so v tistem stoletju še silovito

divjali po široki dolini Krke. Tristo let pozneje so Gracarjevemu turnu, ki se ga je morda že držala stanovanjska hiša, dozidali na zahodni strani še dva mogočna obrambna stolpa s strelskimi linami. Stolpe so z zidovjem povezali v štirioglato nezavzeto trdnjavo, kakor stoji še danes. Po letnici, vsekani v kamen na zaprtem notranjem dvorišču, se je to zgodilo v letu 1537. Valvasor je v svojem času videl pri gradu še cerkven stolpič in neko zgradbo, česar pa danes ni več.

Zadnji iz rodu plemenitih gracarskih Paradeiserjev Regalat je leta 1786 zblaznel. Grad je prešel nato v meščanske roke zakupnika šmarske pošte Ivana Vincenca Pavlina, ki se je prepisal l. 1800. Za njim so se zvrstili še razni gospodarji. Leta 1821 ga je nazadnje kupil ribniški graščak Anton Rudež, ki je izročil grajsko gospodarstvo spretnemu in zvestemu oskrbniku Strgarju, čigar sin zdravnik je svojo edinko Mari oženil z rešiteljem Maribora, generalom Maistrom.

Oskrbnik je podrl na zahodni strani gradu stari dvizni most, čigar sledovi so še danes vidni in sezidal današnji vhod. Nad vhod je postavil stolpič z uro in oglejskim križem, v spomin, da je bil grad v davnini pod oblastjo krive palice oglejskih patriarhov.

Jetični pesnik in čudaški pisatelj sta s peresom skušala odkrivati skrivnosti davnine.

V Rudežev grad pod slikovitim Tolstim vrhom, je prihajal tudi jetični študent Franc Hudoklin iz bližnje Stare vasi. Stradani ognjeviti pesnik je rad gledal za brhko graščakovo Marico. Studenta so v Novem mestu prav pred maturo pognali iz gimnazije z odličnimi spričevali, toda vedenjem »komaj zadostno«. Njegov najboljši prijatelj, Kušlan z Loke, mi je pozneje pravil, da je starovaški študent s svojim velikim znanjem preveč brezobzirno »popravljal« profesorje. Neprizanesljivo in zaletavo je bičal javno napake vseh. V strašni bedi in stradanju je nato maturiral v Trstu in si nakopal zahrbtno bolezen. Janeza Trdino, ki so ga bili vrgli s pasjo pokojnino iz profesorske službe na Reki, je z bolnim pesnikom zbližal neizprosni kremenit značaj, ponosno slavjanofilstvo in ljubezen za leposlovja.

V domači deželi je že nekaj časa hrupno odkrival davno preteklost iz jezikoslovja učeni župnik Trstenjak. S svojimi dognanji je podžigal rojakom rodoljubno domišljijo. Pričevanj je našel povsod dovolj: v prastarem indijskem sanskrtu in na domačih rimskih spomenikih, na katerih je imena najbolj čudnih antičnih božanstev razglašal za slovanska.

Velicina pozabljene preteklosti je ohranjena tudi v ljudski pesmi in izročilu. Trdina in Hudoklin sta ji povsod s peresom v rokah prisluškovala. Skrita jima je bila v ilirskih gomilah, ki jih je nedaleč od Gracarjevega turna, na bregovih Krke in v bližnjem Vrbovskem borštu, odkopal kustos ljubljanskega muzeja, Ferdinand Schultz. Na Gracarjevem turnu so ugibali tudi o skrivnosti velike predzgodovinske gomile v dolini pod grajskimi zidovi. Trdina je napisal bajko »Bratovska gomila« in jo posvetil jetičnemu študentu Hudoklinu. Vdajal se je ugankam Gorjancev, te »čudovite gore, ki ni odkrila vseh svojih skrivnosti nikomur, ne tujcu, ne domačinu,« kot je zavzet zapisal v bajki o »Gorski deklici«.

Trdinov pobratim, gracarski graščak Dragotin Rudež je v začetku leta 1885, začet od kapi, nenadoma umrl, star komaj 52 let. Stari profesor Trdina, v svoji večni zimski suknji, je pretresen odšel z gradu. Jetični študent Hudoklin, pa se je praznje oblekel, sedel za mizo in dejal materi:

»Popoldne bom umrl, pojdite po gospoda!«

Popoldne je legel, toda druge noge že ni mogel več sam dvigniti na ležišče...

Grajska Marica se je omožila v svet.

V vsej gracarski preteklosti je dovolj pojasnila, zakaj je vdova po sinu Dragotina Rudeža v aprilu 1942 kupila prvim upornikom v Gorjancih vola. Zakaj je z družino morala stati pred puškami legistov, ki so ji v službi tujca nasilno zasedli grad. Zakaj je pogumno tvegala, da je od nesrečnikov, ki so jih zvezane v gozdni grapi Tolstega vrha postrelili in jim s krampi razbili glave, rešila vsaj terenskega sekretarja Osvobodilne fronte. In zakaj je bilo naposled tako težko rešiti vnukinjo Vito iz brloga Wolbangeve »Črne roke«, iz katerega so izginjale žrtve ponoči brez postav in sodnika.

Županova Micka in njeni potujejo po ZDA

Županovo Micko najbrž poznate. To je tista Micka, ki ne mara za Anžeta. Ljubši ji je njen žlahtni gospod, ki zna tako lepo povedati, da je lepa kot rož'ca, ravna kot smreka in da je njen glas tak, kot bi ptičice pele. Že se vidi, kako bo tudi ona postala žlahtna gospa in bo lepe gvante nosila kot gospoda v Ljubljani. Pa se izkaže, da je njen žlahtni gospod velik goljuf, ki je njo in bogato vdovo za nos vodil. In tako konec koncev Anže le dobi svojo Micko, žlahtni gospod se pa pod nosom obriše.

Ta Micka, o kateri je Tomaž Linhart leta 1789 napisal prvo slovensko komedijo, in ki se je v teh dneh podala na pot v ZDA, v resnici seveda ni Županova Micka, pač pa Svetlana Makarovič, študentka ljubljanske Akademije za gledališče, radio, film in televizijo. Tudi vsi drugi — oče župan in Anže, pa žlahtni gospod in žlahtna gospa ter pisar Glažek, so le njeni tovariši z Akademije, bodoči igralci, oziroma režiserji.

Dva meseca in več so dan za dnem, v petek in svetek, navdušeno vadili igro, da jo bodo zaigrali svojim ameriškim kolegom v Kansas Cityju in drugod, in če jim bo sreča mila, tudi našim rojakom.

Lansko pomlad je ljubljanska Akademija gostila študente — igralce iz Kansas Cityja. Letos pa je bilo v zameno za izkazano gostoljubje šest ljubljanskih študentov v spremstvu profesorja povabljenih v ZDA. Pobudo za to povabilo je dala univerza v Kansas Cityju; s pomočjo Fulbrightove ustanove pa bodo slovenski študentje prepotovali dobršen del ZDA od Kansas Cityja do Los Angelesa in nazaj do Washingtona in New Yorka. Spotoma bodo obiskali sorodne univerze in jim zaigrali pripravljene spored. Poleg »Županove Micke« bodo prikazali še »Učno uro« z baletnimi, pevsкими in govornimi vložki, med katere bodo vpletili kratke prizore iz gledaliških del od klasika Shakespeara do antidramatika Albeeja.

Jana Milčinski

Ob stoletnici slovenskega dramatičnega društva

Stoletnica slovenskega gledališča je velik in pomemben jubilej. Slavili ga bomo skozi vse leto.

Prizor iz »Županove Micke« v izvedbi ljubljanskih študentov

Matija Milčinski kot Glažek

Osrednje slovensko gledališče — ljubljanska Drama, pripravlja glavno počastitev v sezoni 1967-68, deloma že tudi sedanjí spored poteka v znamenju tega velikega kulturnega jubileja. Obnovili so uspeli slovenski predstavi iz prejšnjih let: Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« in Linhartovo veseloigro »Matiček se ženi«. Poleg tega pa je ljubljanska drama pripravila več krstnih uprizoritev slovenskih avtorjev, deloma v rednem in deloma v eksperimentalnem sporedu.

S tremi od teh predstav so ljubljanski igralci gostovali v Beogradu, kjer so dosegli lep uspeh. Največ priznanja je požela Duša Počkajeva za svojo vlogo Marije Tudor v istoimenski drami, ki jo je spisal slovenski dramatik Ivan Mrak.

Po gostovanju v Beogradu so naši igralci odpotovali še v Kosmet in Metohijo, kjer doslej z odra še ni zazvenela slovenska beseda. Gostovali so v treh mestih, vsakokrat znova v dvomih in zaskrbljeni, kako bo tamkajšnje, našemu okolju tako zelo odmaknjeno občinstvo prisluhnilo Cankarjevi besedi v moderni odrski uprizoritvi njegovega »Pohujšanja«. Zaskrbljenost je bila odveč. Gledalci so hvaležno in pozorno spremljali dogajanja na odru;

NOVE KNJIGE

Zajetna zbirka Državne založbe Slovenije — Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev pridobiva nove in nove bralce, kajti več zvezkov te zbirke že čaka na ponatis. Ponatis četrte knjige **Josipa Jurčiča Zbrano delo**, priča, kako je pisatelj z Muljave še močno priljubljen. Zvezek obsega povesti Golida, Hči mestnega sodnika, Kozlovska sodba v Višnji gori, Sosedov sin in druge.

V isti zbirki, kot 81. knjiga, je izšlo **Zbrano delo Prežihovega Voranca**, roman »Požganica«. Knjiga je ob prvem natisu leta 1939 naglo osvojila zanimanje slovenskega bralca, saj njeno jedro opisuje socialni in narodnostni boj. Roman je zdaj doživel svojo četrto izdajo. Knjigo je uredil in napisal obširne opombe Drago Druškovič.

V isti založbi je izšla pesniška zbirka **Lojzeta Krakarja »Noč, daljša od upanja«**. V tej pesniški zbirki pesnik vnovič išče smisel človeškemu bivanju in se grenko in otožno posmehuje v njegovim absurdom. Zbirka je razdeljena v štiri cikle — Ognjemet ob Seini, Potopis, Cvetočega maja in Noč, daljša od upanja.

V založbi Mladinske knjige je izšla zbirka pesmi **Iga Grudna »Pesnikovo srce«**. Pesnik Igo Gruđen, doma iz Nabrežine pri Trstu, je v svojem delu obsežen in raznovrsten, in se je svojih pesmi spontano in preprosto odzival življenjskim pojavom, ki so bili hkrati osebni pa tudi splošno človeški.

V isti založbi je izšla knjiga **Pavleta Zidarja »Karantanija«**, ki živo in plastično prikazuje like koroških ljudi in krajev. To je prvi slovenski roman oziroma potopis, ki je prislunil življenju našega koroškega človeka.

Pisatelj **Črtomir Šinkovec** pa je po preučitvi obsežnega gradiva, pogovorih z ljudmi in iz lastnih izkušenj napisal knjigo o ljudeh izpod Snežnika **»Uporni svet pod Snežnikom«**, v kateri je v nekaj poglavjih segel v daljno zgodovino, v večini pa je opisal prizadevanje tega dela naše dežele za nacionalno osvoboditev. Na koncu knjige je tabela »Sodelovanje v narodnoosvobodilni borbi leta 1941—1945« s pregledom 62 vasi, med katerimi ni niti ene, ki ne bi dala partizana ali aktivista.

V knjižni zbirki Nova obzorja je izšel roman Marjana Kolarja **»Išči poldan«**. Naslov tega romana simbolizira težko in utrudljivo pot mladega razumnika do človeške zrelosti. Glavna junaka, Žagar in Brajnik, tipata iz priučenega sveta idej v resničnost, ki ne premore herojev, zakaj neizprosni vsakdan jima ravnodušno podira vnesene parole mladosti. Sledi spoznanje, da se je treba z življenjem spoprijeti in ga obenem tudi živeti, ga spreminjati in se sam spreminjati v njem. Cflj je uravnovešeni, topli in človeški poldan v sebi.

Široko zamišljen zgodovinski pregled razvoja arhitekture in njenih najpomembnejših ustvarjalcev nam v knjigi **»Veliki arhitekti«** prikazuje **Marjan Mušič**. Pravkar je izšla druga knjiga, ki obsega arhitekturo od 15. do 19. stoletja.

vsem pa kulturne vezi. To so med drugim spet potrdili nedavni pogovori o kulturnem sodelovanju med Koroško in Slovenijo.

Razveseljiv napredek v kulturnih stikih med Ljubljano in Celovcem je tudi sklep, da bo prišlo do tesnejšega sodelovanja med koroškimi in našimi književniki. Poleg prevajanja in medsebojnega objavljanja, bodo ti novi stiki prinesli predvsem srečanja na skupnih javnih literarnih večerih. Društvo slovenskih pisateljev je obvestilo o tem sodelovanju sprejelo z velikim zadovoljstvom.

Likovna govorica je razumljiva še bolj, saj je mednarodna, ne glede na jezik tostran in onstran Karavank. Umetniška izmenjava med slovenskimi in koroškimi likovnimi umetniki napoveduje za letos štiri razstave. Od Slovencev se bosta v Celovcu predstavila slikar Bogdan Meško in kipar Slavko Tihec.

Tako se med Ljubljano in Celovcem stopnjujejo kulturne vezi, ki potrjujejo našo željo po dobrem in prijateljskem sosedstvu.

Slovenskim likovnikom se odpirajo vrata v svet

Slovenci vse preradi govorimo: — Kaj bi mi? Tako malo nas je, kako bi se kosali z narodi, s tistimi, ki jih pozna ves svet? — A če se ozremo v zgodovino ali pobrskamo po uspehih naših ljudi v današnjih dneh, bomo zmerom in povsod našli imena, ki zaslužijo priznanje in slavo vsega sveta.

Tokrat bo tekla beseda o likovnikih in to prav iz posebnega razloga: v New Yorku, v Združenih državah Amerike, kjer so bila zaradi velike razdalje dela naših likovnih ustvarjalcev doslej domala neznanljene slike, grafike in tapiserije tudi kupiti. Na, je bila v marcu odprta stalna razstava Adria Art Gallery, kjer bo mogoče razstav-Intertrade — družba, ki vodi trgovske posle z inozemstvom, je na Madison Avenue najela celo nadstropje in tu bodo med izbranimi kosi pohištva razstavljena dela slovenskih umetnikov Bernika, Meška, Borčiča, Horvat-Jakija, Slane, Spacala in še vrste drugih. Predvsem bodo razstavljene grafike in pa tapiserije, ki jih po Bernikovih predlogah tkejo v Novem Sadu. Katalog v slovenskem jeziku z Bernikovo grafiko na naslovni strani je izdala ljubljanska Moderna galerija, ki opravlja

toliko in takšnih aplavzov pri odprti sceni Cankarjevo »Pohujšanje v dolini šentflorjanski« najbrž zlepa ne bo doživelo.

Tudi Mariborsko gledališče je pripravilo več predstav v počastitev stoletnice gledališkega jubileja. Drama je za začetek proslav uprizorila Grumovo dramo »Dogodek v mestu Gogi«, s katerim je uspešno gostovala v Ljubljani in drugih slovenskih krajih. Kot drugo predstavo pa je pripravila Cankarjevega »Kralja na Betajnovi«. Opera pa je v počastitev gledališkega jubileja uvrstila v svoj spored klasično slovensko opero »Gorenjski slavček«, ki bo čez pet let tudi slavila svoj stoti rojstni dan.

V Novi Gorici je gledališče pripravilo večer starih iger pod naslovom »Igra v krčmi«. V spored so uvrstili tri naše stare enodejanke, ki so jih že pred sto leti prikazovali na odrih slovenskih gledališč. Sto let stare igre oživlja tudi slovenska televizija, ki je skrbno in z vso spoštljivo ljubeznijo do slovenske gledališče zgodovine, prakazala na malih zaslonih vrsto iger, ki so pred davnimi leti zabavale naše babice in dedke. V zadnjem času smo videli veselo igrico »Ravni pot najboljši pot«, ki jo je že leta 1852 napisal Bernard Tomšič, učitelj v Vinici na Dolenjskem.

Kot zadnjo predstavo te serije smo videli Vilharjevo »Jamsko Ivanko«, našo najstarejšo izvirno tragedijo s petjem in glasbo. Tudi ta igra nam je pokazala domoljubno ljubezen izpred sto let in nas vrnila v čase bojev za priznanje slovenstva in slovenske umetniške besede.

Stoletnico slovenskega gledališča je lepo počastila tudi mariborska založba Obzorja z doslej najlepše opremljeno izdajo prve slovenske komedije Antona Tomaža Linharta »Ta veseli dan ali Matiček se ženi«.

Razen tega pripravlja založba Obzorja še Drabosnjakovega »Izgubljenega sina« s spremno študijo dr. Bratka Krefta. Kot tretjo knjigo v okviru proslav stoletnice našega gledališča pa bodo jeseni ob samem jubilejnem datumu naše gledališke zgodovine izdali še zbirko študij ravnatelja Slovenskega gledališkega muzeja Dušana Moravca o slovenskem gledališču.

Kulturno sodelovanje med Koroško in Slovenijo

S sosedno Koroško nas iz leta v leto večje tesnejše prijateljske, turistične, pred-

V marcu in aprilu je bila v Narodni galeriji v Ljubljani retrospektivna razstava del slikarja Jožefa Tomince. To je bila skupna akcija na rodnih umetnostnih galerij Gorice, Trsta in Ljubljane, saj si tega slikarja lastimo Slovenci in Italijani. Lani smo proslavljali že stoletnico njegovega rojstva. Na ljubljanski razstavi je bilo razstavljenih 89 olj in risb, ki so jih v ta namen dobili iz Gorice, Trsta, Benetk, Beograda in iz več zasebnih zbirk. Na sliki: Jožef Tominc: Portret družine dr. Frušiča. Last Narodne galerije v Ljubljani.

tudi strokovni izbor razstavljenih umetnin. Na slavnostno otvoritev te stalne razstave v New Yorku so bili povabljeni vsi glavni menagerji in muzealci galerij ZDA, zastopniki muzejev v Washingtonu in drugod.

Skoro istočasno je bila v Washingtonu v Corcoran Gallery odprta razstava jugoslovanskih grafik. Tudi Museum of Art v New Yorku bo predstavil pregled sodobne jugoslovanske grafike. Smithsonian Institut pa je organiziral potujočo razstavo jugoslovanskih grafik in tapiserij, ki bo prav tako prodajnega značaja. Tako si bodo lahko mnogi ameriški rojaki ogledali dela naših umetnikov in če jim bodo všeč, jih bodo lahko tudi kupili.

V evropskih državah so naši likovni umetniki stalni gostje. Lani so bila njihova

dela razstavljena v več mestih v Franciji, Italiji, Nemčiji, Avstriji, Romuniji, Bolgariji. Bili so gostje XXXIII. bienala v Benetkah, mednarodne razstave sodobnega kiparstva v Parizu, razstave moderne evropske grafike v Lübecku. V Bochumu je bila obsežna razstava, ki je prikazala prerez celotne jugoslovanske likovne umetnosti, oziroma njenih največjih dosežkov po vojni.

Za letos je v načrtu razstava sodobne slovenske likovne umetnosti v Nemčiji v Heidelbergu. V Indiji je pravkar odprta razstava jugoslovanske grafike. Podobno razstavo pripravljajo tudi v Zürichu v Švici. Na teh razstavah srečujemo imena znanih slovenskih grafikov in slikarjev: Bernik, Mihelič, Klemenčič, Jemec, Borčič, Meško, Makuc, Mušič, Horvat-Jaki idr.

Izbor in organizacijo vseh teh razstav vodi ljubljanska Moderna galerija, ki zvesto spremlja sodobno likovno umetnost doma in v tujini. V Ljubljani ima urejeno stalno galerijsko zbirko, ki daje pregled slovenske likovne ustvarjalnosti od začetka impresionizma do danes. Poleg tega, da skrbi začasne razstave domačih umetnikov doma in v tujini ter za razstave tujih umetnikov pri nas, prireja tudi razna predavanja ter razprave o likovni umetnosti za šolarje, mladino in odrasle, izdaja vzorno urejene in bogato opremljene kataloge, direktor Zoran Kržišnik pa je vodil tudi več televizijskih oddaj doma in v tujini. V Bochumu, Benetkah in Milanu je TV gledalcem predstavil sodobno jugoslovansko umetnost, v Saarbrücknu je govoril o življenju in delu Zorana Mušiča.

Ciril Podbevšek: Dolenjska pokrajina (intarzija)

Vrata v svet mednarodne likovne umetnosti nam je odprl ljubljanski grafični bienale, ki sodi v sam vrh bienalnih dejavnosti v svetu. Te razstave so ponesele glas o ustvarjalni moči naših likovnih umetnikov v svet in jim pod ugodnimi pogoji odprla vsa razstavišča, ki so jim bila prej nedostopna. Vsa svetovna literatura na področju likovne umetnosti, zlasti grafične, navaža danes Ljubljano in naše umetnike kot pojem likovnega središča. Jana Milčinski

Intarzist Ciril Podbevšek

Lansko leto je likovno življenje v Novem mestu razgibal dolenski umetnik, intarzist Ciril Podbevšek. Njegova razstava intarzij v Dolenjskem muzeju je bila več kot presenečenje: leta in leta je likovnik — samouk zlagal lesene ploščice, da so iz raznobarnih ploskev lesa s sveta zrasle podobe, ki jih je videl ali pa si jih je zamislil. Tehnika intarzije je zahtevna in dandanes prav redka.

Danes je Podbevšek, ki je več kot sedem let delal, da je pod njegovimi rokami zrasla vrsta podob, največkrat s folklornim motivom, že znan ne samo na Dolenjskem, ampak tudi na Štajerskem. Razstavljal je že v Novem mestu, Metliki, v Mariboru, Slovenski Bistrici ter v Lamutovem razstavišču v Kostanjevici na Krki. Kostanjeviška razstava je bila nekak ustvarjalčev jubilej. Peta samoukova razstava mu je odprla pot še v druga slovenska razstavišča. In kaj pravi Ciril Podbevšek o sebi in svojem delu?

»Že dlje časa sem upokojenec, od mladih nog pa sem čutil nagnjenje do likovnega izražanja. Najprej sem rezbaril in kiparil, moja prva razstava pa je bila v ujetništvu, ko smo razstavljali taboriščni-ki svoja dela. Takrat sem naredil sejalca,

ki me je spominjal na rodno grudo. Vso svojo bolečino sem izrazil v njem. Z intarzijo sem se začel ukvarjati dokaj pozno. Delo zahteva veliko časa, saj traja tudi pol leta, da dokončam eno delo. Najraje upodabljam dolenske motive: podrte lesene domačije, staro Novo mesto, kozolce in kmete na semanji dan. Skratka vse, kar bo v kratkem prekril čas in novo življenje.«

Podbevšek ima še veliko načrtov. Predvsem bi rad upodobil vse stare novomeške motive. Da bi v lesu ostala sled nekdanjega življenja, mesta in časa.

Peter Breščak

Seminar za slovenske šolnike na tržaškem in goriškem

Vsakoletni pedagoški seminar — letos je bil že tretji po vrsti, — ki je namenjen slovenskim šolnikom tržaške in goriške pokrajine, je zelo pomemben za pouk materinščine na slovenskih manjšinskih šolah. Program seminarja je obsegal vrsto predavanj uglednih pedagoških, slavističnih in drugih strokovnjakov iz Ljubljane. Udeležilo se ga je veliko število slovenskih učiteljev in profesorjev, zlasti tistih, ki se neposredno ukvarjajo s poukom slovenskega jezika, pa tudi dijaki višjih razredov učiteljskega študijskega programa. Razne slovenske založbe so za potrebe seminarja in slovenskih šol darovale lepo zbirko otroških in mladinskih knjig, tako da so v okviru seminarja privedli kar celo razstavo slovenske mladinske književnosti. Knjige so po končanem seminarju razdelili med posamezne šole, saj slovenskim dijakom v zamejstvu močno primanjkuje čtiva v materinem jeziku.

Drago Marijan Šijanec dobil nagrado Mozarteuma

Pred kratkim je mednarodni glasbeni zavod »Mozarteum« iz Salzburga odlikoval znanega glasbenika slovenskega rodu, ki živi v Argentini, Draga Marijana Šijanca z »Mozartovo medaljo«. To priznanje mu je bilo podeljeno za njegovo razgibano

glasbeno dejavnost, še posebej pa za posebne zasluge ob ustanovitvi argentinskega Mozarteuma in za širjenje Mozartove glasbe v Argentini.

Že spi sonce zlato in spokojno sanja:
tamkaj nad gorami zarjica se sklanja,
jaz pa bi povprašal zarjico blestečo:
Kam in kod naj pojdem, da bi našel
srečo ...

Lojze Beltram

V Ljubljani je pred nedavnim umrl mladinski pesnik Lojze Beltram. S svojimi ugan-kami in drugimi otroškimi pesmicami je sodeloval v več revijah, med drugim tudi pri Rodni grudi.

Zlata medalja za Alojza Srebotnjaka — Zadnji mednarodni glasbeni natečaj »Gian Battista Viotti« v italijanskem mestu Vercelli je bil že sedemnajsti po vrsti. Na tem natečaju je dobil zlato medaljo za kompozicijo mladi slovenski skladatelj Alojz Srebotnjak. Njegova 2. sonatina za violino in klavir si je to zlato medaljo priborila med kompozicijami 74 avtorjev iz tridesetih držav. Drugi dve nagradi za kompozicijo sta dobila Giuseppe Gagliano iz Rima in Charles Demey Ross iz Los Angelesa.

Letošnji program Državne založbe Slovenije — S področja originalne slovenske poezije ima ta založba v letošnjem programu pesniške zbirke sledečih avtorjev: Svetlane Makovič, Ervina Fritza, Franceta Forstneriča, in Jožeta Snoja. Prozo pa bodo zastopali Leopold Suhadolčan, Lojze Kovarič, Marjan Tomšič in Danilo Lokar. Morda so najzanimivejša originalna dela letos iz zgodovine, saj nameravajo izdati tri knjige Boga Grafenauerja »Zgodovina slovenskega naroda, študijo Franceta Filipiča »Pohorski bataljon« in študijo Frančka Sajeta »Revolucionarno vrenje na Slovenskem 1917 — 1920«. Ob stoletnici slovenskega gledališča bodo izdali Levstikovega »Tugomerja«.

Dogovor z lastniki Finžgarjeve hiše — Odbor za odkup Finžgarjeve rojstne hiše, ki so ga ustanovili na pobudo prosvetnih delavcev z Jesenic, se je že sestel s sedanjimi lastniki Finžgarjeve hiše. Dogovorili so se, da bo dal odbor sredstva za novo hišo. Akcija za zbiranje denarja je v polnem teku.

Likovni salon v Kočevju — Pred nekaj meseci so v Kočevju ustanovili likovni salon, kjer so si v zadnjih treh mesecih občani lahko ogledali kar tri razstave: najprej sta razstavljal domačina kipar Stane Jarm in slikar Ivan Brudar, nato slikar Vladimir Makuc, v marcu pa so razstavljal karikature pokojnega Hinka Smrekarja. Zadnja razstava je bila tudi najboljše obiskana, saj si jo je ogledalo preko 1500 ljudi. V aprilu sta v tej galeriji razstavljal kiparja Janez Boljka in Peter Černe.

Stana Vinšek:

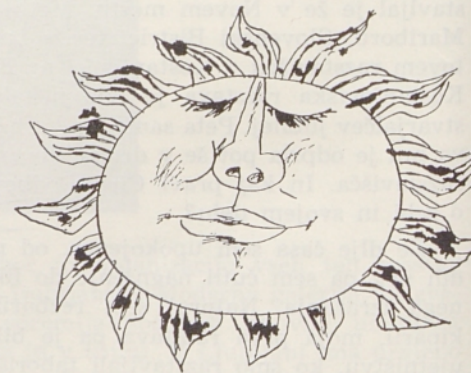
ČE ...

ČE NAŠ ZVONČEK NE ZVONI,
 ČE NAŠ PTIČEK NIČ NE POJE,
 ČE ŽREBIČEK NIČ NE SKAČE,
 ČE FANTIČEK STRGA HLAČE,
 ČE DEKLIČ SE NE SMEJI –
 TAKRAT NEKAJ V REDU NI

Neža Maurer:

MAJ

AVION, SVETEL IN BEL,
 JE NA NEBU PRIBRENČAL.
 NARAVNOST K ORANŽNEMU CVETU
 SONCA
 SE JE ZAGNAL,
 GA PODUHAL,
 SE OD VESELJA TRIKRAT PREKUCNIL
 IN KOT VELIK METULJ
 NAPREJ ODRČAL.
 TUDI JAZ LETAM OD CVETA DO CVETA
 IN SE KOMAJ ŠE MALCE DOTIKAM TAL.

Janko Samec:

SONCE IN DEKLICE

BOŽJE SONCE, MLADO SONCE
 IZZA GORA SKOČILO JE
 PA KOT ŽOGA, ZLATA ŽOGA
 V SVET SE POTOČILO JE.
 BRŽ, LE BRŽ RAZPNIMO KRILA,
 DA GA VANJE UJAMEMO!
 MAMA SE BO VESELILA
 KO DOMOV GA VZAMEMO.
 Z NJEGA ZDAJ, KO NI NOČI ŠE,
 ŽAREK ZLAT ODRŽEMO.
 ŽAREK SVETIL BO SRED HIŠE,
 SONCE V NOČ SPET VRŽEMO.

OT **R**OCI
 BE **R**ITE

ČE MAJA NE MORE SPATI

Včasih se Maja sredi noči zbudi in ne more spati. V sobi je vse tiho, le svetla luna gleda skoz okno in se ji smeje. V takih nočeh se med Majo in luno začne takle pogovor:

»Zakaj ne spiš, Maja?« vpraša luna.

»Saj bi, pa ne morem,« odvrne Maja. »Žalostna sem, ker sem v tihi temni noči sama. Zato ne morem spati.«

Luni se Maja zasmili. Najbrž je res žalostna, če si v temni noči sam. Tudi njej bi bilo težko, če bi morala sama, samcata brez svetlih zvezdic, potovati po temnem, nočnem nebu.

Zato vpraša: »Ali ti lahko pomagam? Ali imaš kakšno željo?«

Maja vzdihne: »Saj veš! Kaj le sprašuješ?«

Res je: luna že dolgo ve, da si Maja ne želi drugega kot majhnega, živega kužka. Toda tak kužek, pa naj bo še tako majhen, pri Maji ne more živeti. Kajti njihovo stanovanje je majhno, premajhno celo za mamo in očka in za Majo.

Zato jo kužek lahko obišče le v tihih nočeh, kadar je Maja sama in ne more spati. Takrat se pridriča po luninem žarku prijazen in mehek, prav tak, kot si ga Maja želi.

Najprej ji zleze v naročje, da ga Maja stisne k sebi in se ga dosita naboža po gosti, topli dlaki. Nato mu ukaže: »Zdaj pa pokaži svoje umetnije!« Kužek skoči na tla, maha z repkom, ji da tačko, se postavi na zadnje noge in se tako sprehaja po sobi, kot bi bil v cirkusu.

Ko se tega naveličata, se odpravita na potep. Najprej gresta na igrišče, da Maja pokaže svojega kužka vsem otrokom. Tisti, ki so dobri z njo ga smejo pobožati, onim, ki ji nagajajo, pa kužek pokaže zobe in zarenči. Potem se sprehajata po mestu. Kadaroli prečkata cesto, miličniki ustavijo promet in ju pozdravljajo. Šoferji pritisnejo na troblje in zatrobijo v pozdrav; kolesarji pa cingljajo s svojimi zvonci.

Tako prideta do roba mesta, kjer sredi zelenega vrta stoji bela hišica z rožami na oknih. Majo je že večkrat mikalo, da bi stopila na vrt in pokukala, kdo živi v tej hiši. A vrata so bila zmerom trdno zaprta. Kdo bi mogel skoznje?

Glej: danes pa stoji med vrati teta Marjana in ju vabi noter. Vstopita. Najprej kužek, ki se zapodi po mehki trati, nato Maja, ki si natrga najlepših rož in se do sita nabolje sladkih jagod.

Teta Marjana je najboljša teta na svetu.

Nič se ne jezi zaradi tega. Še sama se lovi s kužkom in Maji pomaga, ko spleza na drevo, kjer zorijo najdebelejše češnje in najslajše hruške medenke. In niti enkrat ne zakriči: »Pazi Maja! Padla boš!«

Potem gredo v hišo in se igrajo Človek ne jezi se. Teta Marjana se res nič ne jezi, čeprav venomer izgublja.

Teta Marjana ima zmerom čas za igranje in če jo Maja prosi, naj ji pove pravljico, nikoli ne reče: »Katero pa? Saj nobene ne znam.« Le malo pomisli in že začne pripovedovati lepo, najlepšo pravljico. Vsi jo poslušajo: kužek, ki ji je tiho legel v naročje, ptiček v kletki se je umiril, in celo ura na steni je pozabila tiktakati.

Najbolj pa posluša Maja. Tiho tihceno ždi in tetine besede jo odnašajo daleč, daleč.

»Pojdi z mano!« prosi teta Marjana. A teta Marjana, ki je zdaj le še kot senca, odkima in pravi: »Ne morem, Maja. Jaz moram ostati tukaj, v beli hišici sredi zelenega vrta. In kužek bo ostal z menoj. Tukaj te bova čakala. In vselej kadar ne boš mogla spati, se lahko vrneš k nama.« Maja prikima. Malo ji je težko, ker se mora ločiti od tete in kužka. Pa je vseeno potolažena. Lepo je, če veš, da te nekje, pa čeprav le v sanjah, čakata teta Marjana in majhen živ kužek, in se lahko vsakokrat, kadar je sama in zapuščena in ne more spati, zateče k njima.

Lože Smit

UGANKA

PRI MIRU STOJI,
A BLISKE LOVI –
PALICA ČUDEŽNA,
KDO JO POZNA?
(dovolod)

Skupina Slovencev iz Pariza

Josette Olaj

FRANCIJA

Pri Slovenceh v Trappesu

Josette Olaj sem našla na njenem delovnem mestu, v veliki stavbi Conservatoire National des Arts et Métiers v Parizu. Osemnajst let ji je in že je sekretarka na tej šoli. Obenem še ves čas študira in polaga izpite za izpopolnjevanje v svojem poklicu. Njeni starši so Slovenci iz okolice Murske Sobotne in ko je bila leta 1955 prvič z njimi v Jugoslaviji, je sklenila, da se bo naučila slovenščine. Iskala je inštruktorja po Parizu in ga končno našla. Ljubka in prisrčna je pripovedovala, da bi se rada naučila pravilne slovenščine in ne prekmurskega dialekta, ki ga govorijo njeni starši.

Jožicina mama, Roza Kamplin, je imela enaindvajset let, ko je prišla v Loiret, kamor jo je povabila prijateljica Barica Černele, ki živi sedaj v Parizu. Po prijateljih in kasneje po dopisovanju se je spoznala s Štefanom Olajem. Poročila sta se in se takoj po vojni preselila v Trappes, kjer sta zaposlena pri istih ljudeh že vsa leta. Olajeva pa nista sama. V Trappesu živi tudi Marta Jerebič iz Gončan v Prekmurju, ki ima vso družino v Jugoslaviji in Martin Cigan, Štefanov prijatelj iz mladih let.

Obiskala sem jih v soboto. Sprejeli so me toplo in prisrčno kot znajo to storiti naši ljudje. Ni jim bilo težko govoriti slovensko, čeprav so že kar tri desetletja v tujini. Hiša z vrtičkom, kjer stanujejo, me spominja na hiše v Sloveniji in njihova vas prav tako vasi v Prekmurju. Sicer pa so mi zaupali, da bodo morda čez nekaj let kupili domek v Sloveniji in se napotili tja na jesen življenja.

Danica Purg

Kako smo delali pri društvu »Triglava«

V nedeljo 5. februarja je imelo naše društvo »Triglava« v dvorani Pignol v Freymingu dobro obiskan občni zbor, kjer smo izvolili novi odbor. Med poročili je bilo zanimivo zlasti tisto, o delovanju našega društva v preteklem letu, zato vam bom o tem kratko poročal:

V korist naše društvene blagajne smo imeli lani 30. marca plesno veselico z maskami, poleti pa več vrtnih veselic. Na vrtnih veselicah smo seveda po naši slovenski navadi pekli tudi prašička na ražnju. Dela s pripravami je bilo precej, vendar je bil naš trud poplačan, saj se je stanje naše društvene blagajne kar za 40 odstotkov zboljšalo, pri čemer gre zasluga predvsem našemu požrtvovalnemu pripravljalnemu odboru. Seveda pa se moramo zahvaliti tudi ostalim članom, ki so pridno pomagali. Da poživimo našo kulturo v tujini,

V Rodni grudi smo že pisali o uspehih, ki jih na raznih tekmovanjih harmonikarjev dosegata hčerka in sih našega rojaka iz Charleroijskega Erika in Jože Bizjak. Uradno sta prvaka Evrope in prvaka Belgije. Na sliki je vidna vrsta pokalov, ki sta si jih priborila

smo ustanovili pri našem društvu moški pevski zbor, ki vsako nedeljo pridno vadi pod vodstvom znanega dirigenta g. Diema.

V oktobru smo skupaj z društvom sv. Barbare sprejeli obisk iz domovine in sicer skupino Veseli rudarji iz Trbovelj, ki so priredili lepo uspele koncerte v Freymingu, Stiringu in Creutzwaldu. S svojo veselo godbo in domačo pesmijo so nam prinesli najlepši pozdrav iz domačih krajev. Prvega novembra smo jim v dvorani gostilne Pignol priredili za slovo poslovilno zakusko in smo se z njimi več ur veselo zabavali ter se končno težko poslovili. Vso organizacijo v zvezi z gostovanjem Veselih rudarjev, je društvo Triglav opravilo skupaj z društvom sv. Barbara. Na koncertu Veselih rudarjev v Freymingu je naš generalni konzul iz Strasbourga g. Ibročić odlikoval znanega dirigenta naših izseljenskih pevskih zborov g. Diema. Štirinajstega maja smo se z ostalimi tukajšnjimi društvi udeležili v Merlebachu koncerta Initiative, kjer je naš pevski zbor prvič nastopil. Triglav se je udeležil proslav ob francoskih državnih praznikih in rudarske proslave ob dnevu sv. Barbare. Polnoštevilno smo se 27. novembra udeležili tudi

V Ljubljani je konec lanskega leta umrl povratnik iz Kanade Joseph Paver. V Kanadi je nazadnje živel v Seabrook, Ont., (sl. levo). Kmalu bo leto dni, od kar so se v Tucquegnieux, Francija, poslovili od Franca Završka iz Sentjerneja na Dolenjskem (sl. desno). Naj bo rahla zemlja vsem dragim rojakom po svetu!

proslave jugoslovanskega državnega praznika, kjer je naš pevski zbor tudi nastopil. Seveda smo lani šli tudi na izlet, in to 21. junija v lepe kraje vinske Alzacije, kjer smo se prav prijetno zabavali. Dne 5. decembra smo v dvorani gostilne Pignol priredili pogostitev za naše pevce in njihove družine, dne 8. decembra pa je po tukajšnji navadi sveti Miklavž bogato obdaril otroke naših članov.

Priljubljeni družinski večer smo imeli 21. januarja. Vsi člani so bili brezplačno pogoščeni. Navzoč je bil tudi naš generalni konzul g. Ibročić in se z nami zabaval pozno v noč. Ob tej priliki je društvo obdarovalo 57 vdov naših članov in upokojencev.

Lani je društvo izgubilo enega člana. Umrl je Gašper Spendal, ki smo ga 24. februarja lani polnoštevilno spremlili na zadnji poti. V društvo je lani pristopilo 59 novih članov, ki jih bratsko pozdravljamo.

Pravila glede posmrtnskega fonda smo spremenili v toliko, da se je ta zvišal od sedanjih 20 tisoč na 25 tisoč frs za člana, medtem ko je članarina ostala ista.

Na občnem zboru je bil izvoljen novi odbor, pri katerem pa ni velikih sprememb. Za častnega predsednika je bil izvoljen požrtvovalni pevovodja g. Diem, za častno predsednico pa ga. Pignol. Predsednik je Viktor Moltara, drugi predsednik Mirko Strugelj, tajnik Valentin Schultz, drugi tajnik Franc Peterlin, blagajnik Alojz Moltara, pomožna blagajnika pa Johan Polak in Viktor Stibilj. Vodja pripravljalnega odbora Anton Jazbinšek. V odboru so se: Pečar, Trefalt, Marovec, Sturm, Strugelj, Turšič, Rihter, Cigler in Brenstul.

Franc Peterlin, tajnik, Freyming

Nova podružnica Bratstva in jedinstva

V Corbeilu smo ustanovili novo podružnico jugoslovanskega društva Brastvo in jedinstvo. Dne 27. februarja smo brezplačno predvajali domači film Glinasti golob v dvorani Cinema Rex. Čeprav smo imeli malo časa za obveščanje članov, je bil obisk kar lep: nad dvesto obiskovalcev. Seveda je bilo med temi precej domačinov. V načrtu imamo ustanovitev še ene podružnice v Etampes, kjer v okoliških krajih dela precej naših ljudi. Več o tem vam bom pa še poročal.

B. Petrovič, Pariz

BELGIJA

Gostovanje okteta Gallus iz Ljubljane

V okviru kulturnega tedna občine Eisden v Belgiji je dne 4. marca na uvodni prireditvi društva sv. Barbare gostoval oktet Gallus iz Ljubljane. Obisk je bil zelo lep. Navzoči so bili predstavniki vseh kulturnih društev iz Eisdena in okolice in tudi iz Holandije, dalje diplomatski zastopniki iz Bruslja, zelo številna je bila tudi belgijska publika.

Uvodno besedo je spregovoril predsednik društva sv. Barbare Gostiša. V imenu prireditvenega odbora pa je navzoče pozdravila predsednica tega odbora ga. Thys. Za njo pa se je namestnik župana iz Eisdena g. J. Ramakers zahvalil predstavnikom društev za sodelovanje pri organizaciji kulturnega tedna, zahvalil se je dalje društvu sv. Barbara za organizacijo prve prireditve, o kateri je dejal, da bo najbrž med najbolj pomembnimi.

Člane okteta Gallus je pred nastopom pozdravila s šopkom nagejnov mala Bogovičeva deklica. Sledil je koncert, ki je v prvem delu obsegal zahtevnejše skladbe. Ga. Vigneron, direktorica glasbene akademije, je bila zelo navdušena. Rekla je: Znano mi je, da v vaši domovini gojite visoko kvalificirano petje, kar se tiče narodnih pesmi, nisem pa vedela, da tudi klasike izvajajo tako popolno kakor je zapel Gallus.

V drugem delu koncerta pa je bilo za vsakega nekaj, tako so bili tudi tisti poslušalci, ki niso toliko seznanjeni z umetnostjo, zadovoljni. Predstavniki društev so ob slovesu obžalovali, da ni prišlo še več članov.

Moj vnuk je koncert z dovoljenjem okteta snemal na magnetofonski trak. Doma se je nato trak tri dni kar naprej vrtel, da je že

kar žarel in so koncert prišli poslušat sami Belgijci. Vesel sem bil, ko je prišel profesor višje tehnične šole s prošnjo, da bi smel koncert predvajati na šolski uri petja in glasbe. Seveda sem dovolil in upam, da oktet zato ne bo užaljen. Zvedel sem, da so po predvajanju v šoli dijaki zelo živahno razpravljali in upam, da je tudi to prispevek k boljšemu spoznavanju rodne domovine.

Jean Smrke

ZDA

Ob grobu Johna Pollocka

1. marca so na pokopališču Knollwood v Clevelandu pokopali zelo znanega društvenega delavca, nekdanjega trgovca Johna Pollocka iz Euclida, O.

Po rodu je bil iz Kamnika, kjer se je rodil leta 1889. Za trgovskega pomočnika se je izučil na Jesenicah. V Ameriko pa se je izselil l. 1913. Od l. 1933 do 1944 sta s soprogo Anno v Clevelandu v poslopju Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave. vodila manufakturno trgovino. John Pollock je bil zelo delaven v raznih društvih in organizacijah. Bil je član in večletni predsednik društva Slovan Slovenske dobrodelne zveze ter član glavnega odbora; dalje je bil član društva Naprej Slovenske narodne podporne jednote, večletni tajnik dramskega društva Ivan Cankar. Sodeloval je pri Slovenskem sokolu, pri Cankarjevi ustanovi in v direktoriju Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave.

Ko se je med zadnjo vojno v Ameriki organiziral Jugoslovanski pomožni odbor za pomoč domovini, je postal John Pollock predsednik sekcije št. 2. Nato pa je za Mirkom Kuhlom prevzel tajništvo SANS (Slovensko ameriškega narodnega sveta), kjer je požrtvovalno delal pri zbiranju in odpošiljanju raznih aparatov za opremo bolnišnic, zdravil, oblačil in drugega za pomoč domovini. Bil je tudi tajnik Obrambnega odbora za svobodni tisk in kluba Slovenskih upokojencev v Euclidu. Kot trgovec je bil s soprogo med zvestimi podporniki našega naprednega tiska v ZDA in naših prireditev.

Uglednega rojaka bomo tudi v rojstni domovini ohranili v častnem spominu. Njegovi soprogi in ostalim svojem izrekamo v imenu Slovenske izseljenske matice in uredništva Rodne grude iskreno sožalje!

Jubilej Triglava

Pevski zbor Triglav v Clevelandu slavi letos 20-letnico. Jubilej bo proslavil s koncertom, ki bo dne 7. maja v Sachsenheim dvorani. Ob jubileju bodo izdali tudi programsko knjižico. Naše čestitke!

Apel na predsednika Johnsona

Federacija slovenskih upokojencev iz Clevelanda, ki zastopa 1300 članov in članic, je na seji dne 3. februarja letos na predlog članstva sprejela spodaj citirano pismo poslanico, ki so jo naslovili na predsednika Johnsona ter v kopijah odposlali tudi našim kongresnikom in senatorjem.

Poslanica pravi:

»Kot humanisti in ljudje, ki ljubimo mir, vas pozivamo, da ustavite bombardiranje Vietnama in končate to brutalno in necivilizirano vojno. Zlo v doseg ameriških ciljev z militaristično silo pretelha dobro stran. Prizadevajte si doseči sporazum glede vietnamskega kontranke.«

Krist Stokel, predsednik; Wm. J. Kennick, tajnik

Deveta konvencija PSA

V nedeljo dne 7. maja se bodo zbrale naše pridne Progressivne Slovenke v Slovenskem delavskem domu v Euclidu na svoji deveti konvenciji. Glavna govornica na konvenciji bo urednica uradne priloge v Prosveti Mary Ivanush. V svojem članku v Prosveti, v katerem

Olga Gorup-Dworkin, hčerka našega naročnika Jakoba Gorupa iz Detroita, Mich., je lani prejela odlikovanje državne univerze Wayne v priznanje za njen prispevek k napredku in razvoju te znanstvene ustanove. Ta univerza vsako leto podeli priznanje osebam, ki imajo zasluge za uspeh ustanove, lani pa je prvič tako priznanje prejela Slovenka. Iskrene čestitke tudi z uredništva Rodne grude!

Skupina članov krožka 603 SNPJ iz Samsule na Floridi. Od leve proti desni: Christine Jontes, Elizabeth Hafner, Joseph Benedict, Frank Luznar in Anna Lou Luksan.

Zgradba Slovenskega delavskega doma na Waterloo cesti v Clevelandu, ki je pred kratkim praznoval 40-letnico. Foto: Stane Lenardič

Slika spodaj: Slovenski pevski zbor Jadran iz Clevelanda

razpravlja, kaj naj si organizacija letos naloži kot glavni cilj in namen za bodočnost, pravi Ivanusheva, da so se PSA v zadnjih letih v veliki meri posvečale delu za Slovenski dom ostarelih v Clevelandu. S tem bodo seveda nadaljevale, kakor tudi z drugimi aktivnostmi. Poudarja pa, da je prišel čas, ko se bo treba zavzeti tudi za bodoči razvoj lastne organizacije. Sicer Progressivne Slovenke danes lahko z zadovoljstvom ugotavljajo, da število članstva v krožkih ne pada. Kljub temu pa je treba pri tem misliti na jutrišnji dan in se še bolj zavzeti, da se pridobi in obdrži zanimanje za organizacijo med našo v Ameriki rojeno generacijo.

Prepričani smo, da je bilo v tej smeri na konvenciji od članic danih dosti pobud, ki bodo v bodočih letih še bolj učvrstile organizacijo, ki je med najbolj vsestransko dejavnimi slovenskimi organizacijami na ameriških tleh.

V kulturnem programu so na konvenciji sodelovali: sopranistka Cilka Valenčič, duet Zarje, kvartet Slovana in Jadranov trio.

Prispevek za bolnišnico

Predstavniki društev, ki so lastniki Jugoslovanskega narodnega doma v Elyju, Minnesota, so na letnem zborovanju odobrili predlog, da prispevajo 1200 dolarjev za opremo ene sobe v novo dozidanem poslojpu Ely-Blomenson Community bolnišnice, ki je namenjen okrevancem, ki so po zdravljenju v bolnišnici še potrebni zdravniške nege in oskrbe.

Deset štipendij ADZ

Ameriška dobrodelna zveza je že pred nekaj leti vnesla v svoj program tudi šolninski fond, iz katerega so podeljevali letno po 250 dolarjev dvema dijakoma. Ker je bilo za štipendije med članstvom zelo veliko zanimanja, je organizacija na lanski 16. konvenciji šolninski sklad povečala na 2500 dolarjev, tako bo odslej prejemale letne štipendije deset dijakov.

VPRAŠANJA ? ODGOVORI

Oskrba v domovih za upokojence

Prosim vas za informacijo glede vrnitve v domovino za stalno. Zanima me, koliko stane pri vas mesečna oskrba v kakem domu za upokojence in kako je z bolniškim zavarovanjem. Tukaj imam pokojnine 3603 Bfrs mesečno. Kakšne listine moram imeti za potovanje v Jugoslavijo?

F. Č. Bilzen, Belgija

V Ljubljani imamo dva doma za upokojence, enega na Taboru in enega na Bokalcah. V obeh je prav udobno urejeno za oskrbovance, imajo postrežbo, centralno ogrevanje in tudi zdravniško oskrbo. Na Taboru ima npr. vsak oskrbovanec svojo sobico z majhno pred-sobico; v domu je več skupnih kopalnic, skupna jedilnica in dnevna soba s televizorjem. Oskrbovanci se tu izredno dobro počutijo. Na Bokalcah pa ni samskih sob, ampak imata sobo najmanj po dva oskrbovanca skupaj. Popolna oskrba na Taboru znaša blizu 65 N din na mesec. Na Bokalcah je oskrba cenejša, zavisi pa od zdravstvenega stanja oskrbovanca. Za zdravega oskrbovanca stane dnevna oskrba 13 N din, za bolnega pa 17 N din.

Kadar boste imeli resen namen priti v Jugoslavijo, nam pravočasno sporočite, da bomo vložili prošnjo za sprejem v enega izmed teh domov, ker je navadno treba nekaj časa čakati na pristoje mesto.

Po konvenciji o socialnem zavarovanju vam bodo iz Belgije nazakovali pokojnino v Jugoslavijo. Po sedanjem tečaju bi prejeli okrog 900,00 N din mesečno. Belgijskemu zavodu za socialno zavarovanje morate pred odhodom sporočiti naslov v Jugoslaviji, kamor želite prejemati pokojnino. Tudi zdravstveno zavarovanje boste uživali v Jugoslaviji po omenjeni konvenciji, ne da bi vam bilo treba za to plačevati kak poseben mesečni prispevek.

Za potovanje v Jugoslavijo potrebujete potni list in jugoslovansko vizo. Če imate belgijsko državljanstvo in belgijski potni list vam svetujemo, da na našem diplomatskem-konzularnem predstavništvu v Bruxellesu (Ambassade de la RSF de Yugoslavie, 9 rue Ceayer, Bruxelles) razen jugoslovanske vize prosite tudi, da vam preskrbijo dovoljenje za stalno bivanje v Jugoslaviji.

Sečnja lesa v Jugoslaviji

V Jugoslaviji sem dobil za doto iz očetovega posestva 50 kubičnih metrov lesa. Prosim, sporočite mi, ali bi ga smel posekati in prodati. V Ljubljani nameravam kupiti stanovanje, za kar bi porabil ta denar; ostalo bi plačal z devizami.

J. S. Düsseldorf, Nemčija

Svetujemo vam, da se obrnete na Skupščino občine, pod katero spada gozd, v katerem imate navedeno količino lesa, in sicer na oddelek za gospodarstvo. Napravite prošnjo, da vam izdajo sečno dovoljenje za 50 kubičnih metrov, ki ste ga dobili za doto. Če je gozd dovolj gost in bi sečnja ne škodovala nasadu, pa če boste še navedli, da bi z izkopičkom za les radi kupili stanovanje v Jugoslaviji, upamo, da bo vaša prošnja ugodno rešena.

Priznavanje delovne dobe v Jugoslaviji za nemško pokojnino

V Nemčiji sem izpolnil pogoje za upokojitev. Tukajšnji zavod pa zahteva od mene potrdilo Zavoda za socialno zavarovanje v Jugoslaviji, iz katerega bodo razvidne moje zaposlitve v Jugoslaviji. Imam potrdilo o učni dobi in tri leta pomočniške dobe pri istem podjetju. Za ostale zaposlitve nimam dokazov, čeprav sem delal v Jugoslaviji vsega skupaj 13 let. Sporočite mi, prosim, kam naj se obrnem, da dobim zahtevano potrdilo.

J. A. Ruppenau, Nemčija

Nekatere države so prevzele obveznost izplačevanja pokojnine tudi za tista leta, ko je bil njihov zavarovanec zaposlen v kaki drugi državi. Republiški zavod za socialno zavarovanje SRS v Ljubljani je vam pripravljen izdati potrdilo o vaših zaposlitvah v Jugoslaviji, potrebno pa je, da mu pošljete ustrezne dokaze o tem, kje in koliko časa ste delali v Jugoslaviji. Če nimate dokumentov, iz katerih je to razvidno, sporočite naslove prič, ki bi lahko potrdile vaše navedbe o

delovni dobi v Jugoslaviji. Zavod bo priče zaslišal in v potrdilo vnesel tudi te podatke. Dokumente in naslove prič pošljete lahko tudi nam, da jih bomo mi posredovali Zavodu za socialno zavarovanje SRS.

Kupil bi škropilnico v Jugoslaviji

Slišal sem, da je mogoče v Jugoslaviji nabaviti kmetijske stroje in da bo to ceneje kot če se jih uvozi iz inozemstva in plača carino. Želel bi kupiti 200-litrsko škropilnico pa bi rad dobil informacijo o tem, kje jih prodajajo in koliko stane.

F. T. Kitzingen, Nemčija

Pozanimali smo se glede škropilnice, za katero pišete, da bi jo radi kupili v Jugoslaviji.

Pri podjetju Agrostroj, Ljubljana, Titova c. št. 38 lahko kupite 100-litrsko motorno škropilnico za ca. 350.000 S din, 200 ali 300-litrsko škropilnico pa za 680.000 S din.

Škropilnice so domače izdelave in se za devize ne prodajajo.

Šoferski izpit

Rad bi napravil šoferski izpit v Jugoslaviji. Tu v Nemčiji sem si kupil knjigo prometnih znakov, vendar nemščine še ne obvladam zadosti dobro, pa tudi ne vem, kako bi opravil izpit. Avtomobil nujno potrebujem pri svojem poklicu, tudi kupil sem si ga že, voziti ga pa ne morem. Svetujte mi, prosim, pod kakšnimi pogoji bi lahko napravil šoferski izpit v Ljubljani.

M. H. München, Nemčija

V Ljubljani je Avto-moto šola na Moše Pijadejevi cesti št. 22. V njihovem uradu so mnenja, da bi morali ostati v Ljubljani vsaj 14 dni, da bi lahko z uspehom opravili šoferski izpit. Seveda bi za vas poskrbeli, da vam ne bi bilo treba predolgo čakati na izpit, kajti domači kandidati čakajo na vrsto najmanj mesec dni.

En izvod tiskanih navodil za kandidate-voznike motornih vozil, ki nam ga je dala Avto-moto šola, vam pošiljamo v pismu.

Izplačevanje pokojnine

Z ženo imava na Švedskem 6 otrok. Hčerka je tu že 10 let, sin Mirko 7 let, Stane 2 leti, Martin 3 leta, Ludvik 3 leta in Franc 1 leto. Midva z ženo sva na obisku pri njih že 3 leta, vsako leto se peljeva domov v Maribor, kjer imava svojo hišo. Doma ostajava po 3 mesece, potem pa se spet vrneva k svojim otrokom. Jaz sem upokojenec in vojaški invalid, bil sem 2 leti v zaporu v Mathausnu. Za posledicami trpljenja, ki sem ga preстал za našo svobodo, sem stalno bolan. Za prejemanje pokojnine sem pooblastil bratranca v Mariboru. 1. novembra preteklega leta pa mi je bila pokojnina ukinjena in je ne prejemam več. Mislim, da ne more biti ovira za izplačevanje pokojnine, ki sem si jo pošteno zaslužil, če sem na obisku pri svoji družini. Jaz imam 65, žena pa 63 let; v družini smo navezani drug na drugega, zato ne moremo živeti dolgo narazen. Prosim, pojasnite mi čim prej, ali lahko pričakujem, da bom še nadalje prejemal svojo pokojnino tudi, če živim dlje časa na Švedskem.

F. P. Landskrona, Švedska

Na vaše vprašanje glede izplačevanja jugoslovanske pokojnine sporočamo, da se po novih navodilih Republiškega zavoda za socialno zavarovanje SR Slovenije lahko v takih primerih izplačuje pokojnina pooblaščenca v Jugoslaviji, in sicer neomejeno. Pogoj za to pa je, da predloži upokojenec, ki živi v tujini, vsake tri mesece zavodu za socialno zavarovanje v Jugoslaviji, ki mu pokojnino izplačuje, potrdilo o tem, da še živi, kakor tudi potrdilo o tem, da v tujini ni v delovnem razmerju (to v primeru, če ni bil upokojen vsaj s 40 leti pokojninske dobe). Prvo potrdilo izda pristojna občina v tujini, drugo pa inozemski urad socialnega zavarovanja s tem, da potrdi, da upokojenec pri njem ni zavarovan.

Svetujemo vam torej, da nemudoma pošljete Komunalnemu zavodu za socialno zavarovanje v Mariboru omenjeni dve potrdili, nar kar vam bo zavod še naprej izplačeval pokojnino preko pooblaščenca, ki ste ga določili. Pri tem se lahko sklicujete, da ste to navodilo dobili od Republiškega zavoda za socialno zavarovanje v Ljubljani.

(Dr. Lev Svetek)

»Izgubljenic« sin

V zvezi s člankom »Ponovno: kje si sin moj?« v januarski številki Rodne grude, kjer mati išče svojega sina, ki se ni oglasil že dvanajst let, smo prejeli iz Argentine pismo, ki je sorodnikom, pa tudi nam v uredništvu razrešilo marsikak dvom.

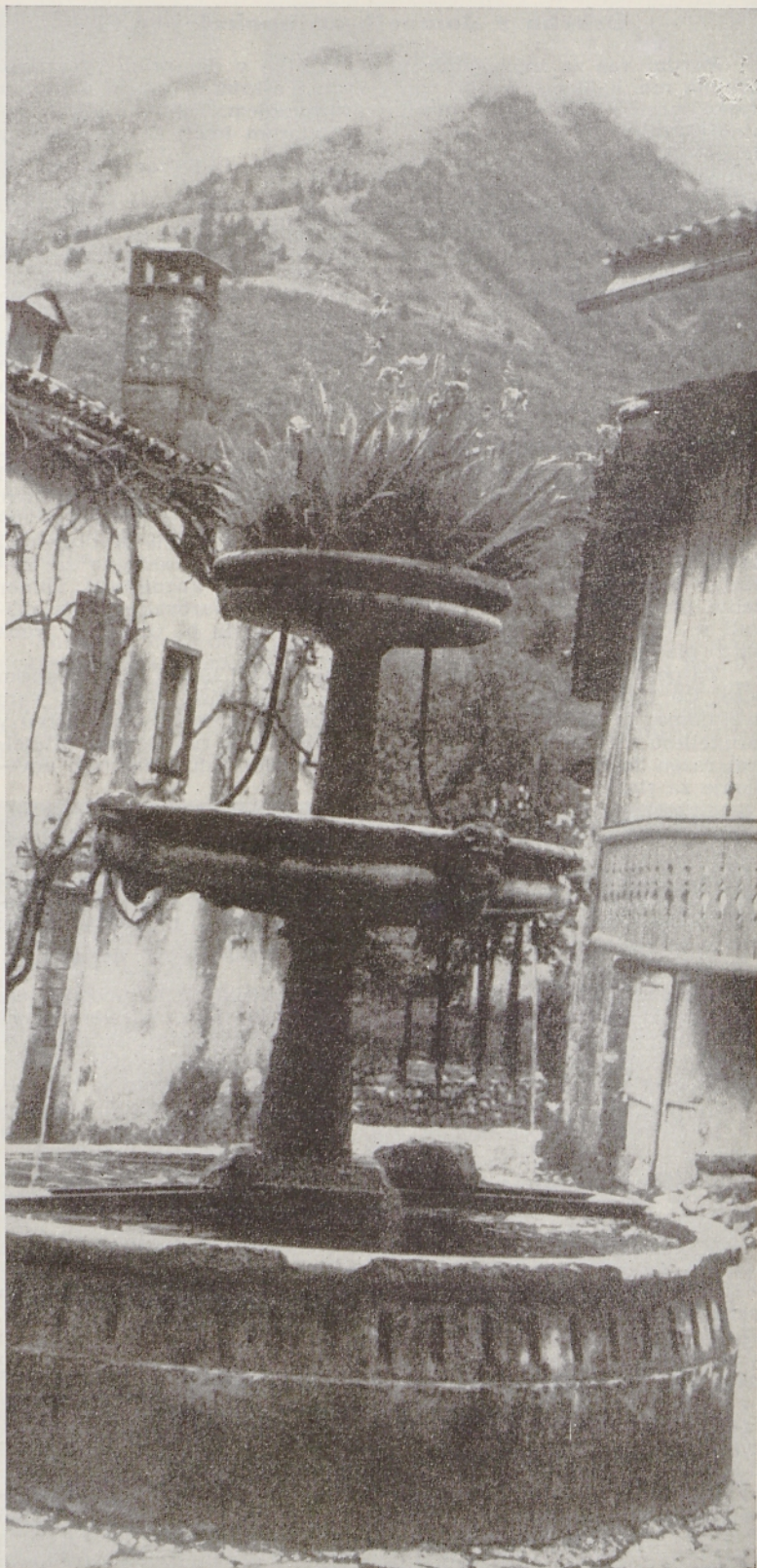
»Več vzrokov je.« pravi v pismu rojak J. S., »da so se nekateri v tujini po daljši dobi izneverili svojcem doma. Vedeti moramo, da je življenje v tujini trdo in neizprosno. Prav redki so tisti, ki so prišlo do boljšega kruha. Marsikateri rojak se tako izrazi. Mnogi so nasedli propagandi tistih povojnih emigrantov, ki so za časa vojne storili zločine, pa se ne morejo vrniti v domovino. Čutijo se nekoliko prizadete in nimajo moči, da bi obrnili hrbet tistim, ki jih razdvajajo. Precej krivde pa je tudi na svojcih doma. Ko je minilo že veliko let brez pisma iz tujine, se šele spomnijo, kaj jim je treba storiti. V Ameriki pa ne tečeta strd in mleko... Prav radi verjamemo, da imate tudi doma težave; teh pa je še preveč po vsem svetu.

Ko sem torej prebral Rodno grudo, sem še isti dan začel poizvedovati za vašim sinom. Na srečo ste vsaj navedli njegov zadnji naslov. Vzel sem v roke zemljevid tega ogromnega mesta z raztresenimi predmestji. Po pol ure vožnje sem bil na omenjenem naslovu. V isti hiši stanujejo danes drugi ljudje. Neka stara žena me je pripeljala do hišice, kjer danes stanuje vaš sin. Nikogar ni bilo doma, zato sem moral čakati, da je od nekod prišla žena vašega sina. V pogovoru z njo sem kasneje izvedel, da vaš sin dela do sedme ure zvečer na zidarskem delu. Pisal vam ni tako dolgo, ker se je malo polenil in zapustil. Kupili so parcelico zemlje, kjer nameravajo zgraditi hišo...«

Rojak J. S. je torej odkril sled za »izgubljenim« sinom. Prepis pisma smo poslali tudi prizadeti materi in sestri, ki sta se prav gotovo oddahnili. »Storil sem svojo dolžnost do vas, slovenska mati, do svoje domovine in do naše drage revije Rodne grude,« pravi na koncu rojak. Zahvaljujemo se mu za sodelovanje, mati in sestra pa sta se mu osebno zahvalili v pismu. Prav pred kratkim (v začetku aprila) pa nam je sestra Vida Čuček iz Ljubljane sporočila, da je iz Argentine prispelo dolgo pričakovano pismo od pogrešanega sina oziroma brata.

DESET MINUT BRAMLJANJA

Vaše pismo, draga naročnica **Barbara Slanovec iz San Bernardina v Kaliforniji**, mi je prvo prišlo v roke. Marsikaj ste povedali v njem. Seveda smo nadvse veseli vašega priznanja, da je po vašem mnenju Rodna gruda po svojih zanimivih člankih in novicah z vsega sveta in številnih krasnih slikah, med najlepšimi slovenskimi časopisi. Kot zavedni Slovenki vam je še posebej pri srcu rodni jezik, na katerega ste bili vselej ponosni, pa čeprav je to jezik malega naroda. Vsa čast vam zato! Vendar pa moramo nekaj povedati k vaši pripombi, »da ne bi tiskali angleških spak med našo lepo slovenščino, saj je glavno, da se ohrani, da ne bi preminila, kakor je preminil irski jezik in se pretopil v angleščino.« Popolnoma prav imate! Tudi mi se tega zavedamo. Zato smo tudi z novim letom uvedli novo rubriko. Učimo se slovenščine, ki je namenjena našim na tujem rojenim potomcem, da jim na poljuden način pomaga k spoznavanju našega jezika. Med naročniki in bralci Rodne grude je namreč tudi precej potomcev naših izseljencev, ki se živo zanimajo za deželo svojih staršev, jezika pa ne obvladajo več. Njim so namenjeni tudi kratki prevodi v angleščini in drugih jezikih, ki jih v reviji objavljamo.

Ignacij Resetich iz East Moline, Ill., veseli smo, da vas je letošnji Slovenski izseljenski koledar tako navdušil. Takole pišete: »Slovenski izseljenski koledar je res lepa knjiga. Slovencem, kjerkoli po svetu žive, priporočam, da ga naroče. Letošnji je tako lep, tako izvrstno urejen, da prekaša vse prejšnje. Doma imam vrt, v katerem gojim rože. Tako, vidite, je moje samotno življenje vseeno veselo. Moj vrt in moje rože, pa Prosveta, Rodna gruda in Slovenski izseljenski koledar, mi na stara leta delajo veselje. Do konca dni ostanem vaš naročnik. Pozdravljam vse naročnike Rodne grude po svetu!«

Tudi uredništvo vas toplo pozdravlja. Zahvaljujemo se tudi za poslano sliko, ki jo bomo objavili prihodnjič. Kakor sodimo po sliki ste kaj imeniten vrtnar, saj je okrog vas toliko rožic, da so celo s fotografije zadišale.

Štefka in Stefan Lešar iz Vilshut na Švedskem, pišeta, da ob Rodni grudi obujata lepe spomine na počitnice v Sloveniji. Zadovoljni smo, da vam je revija v veselje in da jo redno prejimate — pa na veselo snidenje v letošnjem poletju!

Hvala za pohvalo o »krasnih sestavkih v Rodni grudi« draga naročnica **Marjetka Mele iz Kirkland Lake v Kanadi**. Naj citiramo še zanimiv odlomek iz vašega pisma: »Letos proslavljamo 100-letnico obstoja Kanade. Veliko je priprav in proslav. Mesec februar je bil v znamenju zimske parade. V Kirkland Lake je gostovala folklorna skupina s prelepimi evropskimi plesi prilagojenimi Kanadi in izvirnimi iz nekaterih provinc Kanade. Sploh Kirkland Lake spreminja svoje lice. Mesta rudarjev nadomeščajo študentje, kulturni delavci. Štiri zlate rudnike so že zaprli. Kulturni vzponi so vidni povsod.«

Da, čas prinaša s seboj spremembe. V Quebecu na razstavi se najbrž ne bomo osebno srečali, pač pa se bodo tam naši rojaki srečali z aprilsko številko Rodne grude, katere je nekaj tisoč izvodov odpotovalo tja z ladjo. Naj bi bila našim ljudem v ljub pozdrav domovine. Glede srečanja pa: kdaj se vidimo v Sloveniji? Vaš mož nam je lani na matici obljubil, da bo to letos. Srčne pozdrave in na svidenje!

Naročnik Albertu Zuppinu iz Köpinga na Švedskem prav lepa hvala za poslano novice in pobude, da bi obogatili vsebino. Pravite, naj bi objavljali v reviji tudi v Sloveniji najbolj popularne domače pesmi, ki so posnete na ploščah. Teh pesmi je seveda kar precej, v naših rubrikah pa malo prostora. Toda nasvet bomo upoštevali in izbrali med najbolj priljubljenim. Tudi glede športa pride čimprej na vrsto tudi slika mariborskih nogometašev in Olimpije. Veseli nas, da ste med tistimi, ki se odločilo zavzemajo za čistost našega lepega materinega jezika, kar je še posebej pomembno za naše ljudi, ki žive v tujini.

Za zemljevid Slovenije ste prosili, dragi rojak **Frank Mihelcich iz Denver Colorado**. Pišete, da bi po zemljevidu gledali kraje, kjer ste nekoč pred mnogimi leti služili kot vojak v Dravskem polku. Uprava je vaši želji ustregla in najbrž zemljevid že imate. Želimo, da bi vam koristil pri obujanju davnih spominov. Če nas jeseni obiščete v Sloveniji, oglasite se tudi pri Matici, da se osebno spoznamo.

Hvala za priznanje, rojak **Andrew Bartel iz North Chicaga**. Tudi nas veseli, da ste z vsebino in opremo letošnjega koledarja zadovoljni. Vaše naročilo za dva koledarja za prihodnje leto, smo vknjižili.

Svoj rojstni kraj Selnice ob Dravi želite videti v Rodni grudi, tako ste povedali v svojem pismu, ki je prispelo iz **Moldavije v Besarabiji**, kjer živite, draga naročnica **Angela Bojko**, že dolgih devetintrideset let. Vaša želja je res razumljiva. Fotografijo Selnice ob Dravi smo pred nekaj leti v Rodni grudi že objavili. Vam bomo seveda željo izpolnili, in to čimprej.

Hvala za pismo, **Andrej Cvajnar iz Rima!** V kratkih nekaj stavkih ste v njem zajeli vse svoje življenje, ki obsega že celih osem in pol desetletij. Po pismu sodimo, da ste še pravi korenjak in vam k temu toplo čestitamo! Že leta 1898 ste šli od rojstne hiše v Verju pri Medvodah, najprej za pastirja, nato ste se učili obrti v Ljubljani, od l. 1906 do 1952 pa ste vandrali po svetu. Celovec, Bacun na Tirolskem, Opatija, Postojna, Reka in Labin v Istri so bile vaše delovne postaje. Leta 1952 pa ste se končno ustavili pri hčerki v Rimu, kjer ste, prepričani smo, našli zaslužen počitek. Hvala za poslano zgodnico za otroke. Objavili jo bomo v eni prihodnjih številki.

Jožica Muršec iz Sydneya v Avstraliji! Prav veseli smo, da se vam je izpolnila velika želja in imate svoj avtomobil. Seveda pa mora biti

avtomobilist dvakrat previden, zlasti, če avtomobila še ne vozi dolgo. Prepričani smo, da ste že dobra in previdna voznica, ker imate za seboj že nekaj izkušenj. Glede naročnine za Rodno grudo, pa menimo, da ni tako visoka, da bi se to poleg obrokov za avtomobil ne dalo urediti. Če ne naenkrat, pa bolj po malem. Vso srečo pri vožnjah z avtomobilom!

John Novak iz Sharpville, srčna hvala za vaše lepo pismo! Tudi nas veseli, da ste s koledarjem zadovoljni. Lepo je, da hranite vse letnike koledarja in Rodne grude. Pišete, da je bil to morda zadnji koledar, ki ste ga prejeli, saj ste lani 20. decembra slavili že svoj 80. rojstni dan. Lani ste tudi bili v Sloveniji in celo pri nas na matici ste se oglasili kar mimogrede. Hvala tudi za sliko, ki ste jo poslali. Kljub vaši prepovedi, jo bomo objavili v prihodnji številki. Saj morda ne bo prehude zamere? Na sliki ste pravi korenjak. Srčno smo tega veseli in čeprav smo malo pozni, vam toplo čestitamo k osemdesetletnici z željo, da bi tako krepki praznovali še veliko rojstnih dni in da bi se še srečali v Sloveniji in tudi pri nas na matici!

Putre Alois iz Bergkamna v Nemčiji, vaša pesmico bomo objavili v eni prihodnjih številki, ko bomo objavili več prispevkov naših izseljencev. Hvala!

Kramberger Justina, Saar, Nemčija. Topla zahvala za prispevek 5 DM za tiskovni sklad in za lepo pohvalo reviji Rodni grudi, kakor seveda tudi za novega naročnika. Poslano fotografijo novoročencev smo objavili v aprilski številki revije. Veseli nas, da ste se prijetno imeli lani na obisku v Sloveniji. Seveda tudi letos prijetne zabave ne bo manjkalo.

Mohar Jože, Essen Altenessen, Nemčija. Pišete, da ste z Rodno grudo zelo zadovoljni, z lepimi slikami in članki, ki vam prinašajo da bi nam tudi vi kaj napisali. Torej kar pero v roke, zelo bomo veseli vašega dopisa. Koledar, ki ste ga želeli, vam je naša uprava poslala, prav gotovo ste zadovoljni z njim, saj smo dobili od naročnikov številne pohvale.

M. Šilec, Milton, Brisbane, Avstralija: Iz srca smo veseli, da vam je Rodna gruda všeč in še posebej, kakor pišete, vašemu možu, ki je že nekaj let v bolnišnici. Prepričani smo, da ga bodo te vrstice našle že pod ljubim domačim krovom in da vama bo Rodna gruda tudi vnaprej prinašala veselja in razvedrila.

Lesjak Marija, Köln, Nemčija: Že tri leta živite v inozemstvu, dve leti ste bili v Moskvi in zdaj ste eno leto v Kölnu, kjer hodite v večerno šolo. Vživeti pa se še ne morete. Napišite nam kaj več iz svojih doživetij v Moskvi, kjer, kakor pišete, ste se precej ukvarjali s športom, kakor tudi o vašem sedanjem življenju in delu v Kölnu. Prav gotovo bo to zanimalo tudi naše bralce.

Tudi vam, dragi naročnik **Ivan Zelko, iz Ringwooda v Avstraliji**, toplá zahvala za pismo in naročilo na Slovenski izseljenski koledar za prihodnje leto. V upravi so si zabeležili vaše naročilo in tudi spremembe vašega naslova.

Joseph Inkret, Vendeuvre, Francija: Hvala za pismo in poslana prispevka, ki jih bomo v eni prihodnjih številki objavili. Med drugim pišete v vašem pismu, da vas je starejše izseljence sram ob početju nekaterih novih priseljencev iz Jugoslavije, ki se zlasti v pariški okolici in južni Franciji pogosto srečajo s kriminalom. Z vami soglašamo, pripomniti pa moramo, da imajo podobne težave tudi v drugih deželah. Ljudje smo pač povsod različni. Povsod je nekaj dobrih in nekaj slabih. In tako je tudi med tistimi, ki zapuste svojo deželo, prav gotovo tudi določeno število pustolovcev, ki delajo potem sramoto svoji deželi, ter seveda tudi našim izseljencem.

Kolar Anica iz Nemčije: Hvala za naročnino za Rodno grudo in za toplo napisano pismo. Z ljubeznijo mislite na vaše rodno Prekmurje. Ko bomo izbirali fotografije krajev iz domače dežele, se bomo spomnili tudi na vas. Pišete, da ste že tretje leto v Nemčiji in ste se dobro naučili nemščine. Čestitamo! Saj tisti pogovor, ki pravi, da kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš, še prav krepko drži. Ste pa in ostanete zavedno slovensko dekle — saj ste zapisali, da materinega jezika nikoli ne zatajate. Prav je tako! Verjemite, da boste s tem dosegli spoštovanje tudi pri tujcih! Pišite nam še!

OB KONCU ŠE PRAV PRISRČNA ZAHVALA VSEM, KI SO NAM, USLUŽBENKAM MATICE ČESTITALI OB DNEVU ŽENA — OSMEMU MARCU!!

LOJZE KRAKAR:

Dve pesmi iz zbirke

»NOČ DALJŠA OD UPANJA«

Kakor nomad se selim
s trnjem nemira v duši
v nove pomladi iz zim,
v travnato radost po suši.

Upanje, žilavi konj,
stopa po skalni planoti,
suhi, brezupni kot on,
z mano k poslednji samoti.

In ko kot v kožuh zavit
ležem zvečer med spomine,
ti zablestiš kot privid
večno zelene doline.

Gostilna, noč. Dve lastavici strežeta,
dve vrani pojeta ciganske pesmi.
In dve nemirni mravlji mirno hodita
po robu mize, spremenjene v večnost.

Pripovedujta nam, duši muhasti,
kaj si povesta, ko se prvič srečata
in v kakšni govorici se pozdravita
v nevarnem snidenju na robu mize.

Midva ne znava več jezika mravelj,
kot slepca sva na robu mize večnosti,
dve ptici nama s praznim vrčem strežeta,
dve vrani nama na pogrebu vriskata.

Foto: Joco Znidaršič

GOSPA SVETA

(Odlomek iz knjige *Karantanija*)

Dosti let je že mimo, odkar sem bil z materjo in očetom na božji poti pri Gospe Sveti. Takrat je bila Koroška potuhnjena dežela: povsod gestapo, po postajah Bahnhofpolizei. Slovenska beseda je bila prirezana kot še nikoli. Na vsej poti h Gospe Sveti je nismo slišali govoriti. Čeprav so se ljudje na ta dan zgrinjali k svoji pripročnji kakor mravlje; še zdaj vem, da je bila pšenica visoka in rumena, med njo pa ljudi, da se je človeku zdelo, da so obstali v strahu.

Tudi mi trije smo rinili v cerkev po poljski poti. Oče je vesel kazal na gruče ljudi, ki so se vlekli daleč za nami. Zaslanjal si je oči in govoril:

— Mi bomo že pojedli in popili, ko bodo onile tam šele tu.

Spustil je roko z oči in zamižal zaradi sonca, ki je udarjalo naravnost v obraz. Zagledal sem se v cekar, ki ga je nosil oče, v nabit in trebušast cekar, kjer je bila črna potica, čaj z rumom, jajca in govedina... Mi bomo že pojedli in popili, sem ponovil v mislih in komaj ujel sline.

Iz visokega črnkastega zvonika se je oglušelo razlegal bron. Zrak je brnel od drobcenih, prosojnih kril.

Skrbelo me je zaradi maš. Verjetno bodo ves dan in mati naju bo držala v cerkvi do zadnjega.

Na Brezjah niso poznali usmiljenja, maševali so ves dan, pa ne za tiste, ki so bili tu že zarana, maševali so za prihajajoče od popoldanskih vlakov. Mama pa, ko da se je to ne tika, me je vodila s sabo, da sem bil od molitev, kadila in orgelskega brun-danja ves matast. Včasih sem se sesedel in obsedel na nogah, cefral podobico, tipal izrezbarjeno klop, dokler me ni strog in od čudne svetosti zavdan pogled pobral. Zmučen sem se zazijal v oltar in v duhovnika in ga na tihem prosil, naj že neha, neha.

— Ali bo ko na Brezjah? sem vprašal jokavo in leno.

Mama, ki je précej vedela, kam merim, je odgovorila, da bo res ko na Brezjah, oče pa je rekel, da je tu Gospa Sveta in ne Devica Marija. Mama ga je grdo pogledala in šele zdaj je oče spregledal. Hitro sem pogledal na pobite noge, da bi se mu zasmilil.

— Ti, je rekel mami in gledal v moje krvave prste, ne serji ga! S fantom bova samo pri eni maši, to si zapomni! Nisem prišel po petindvajsetih letih zato sem, da bom letal od oltarja k oltarju. Ti le bodi v cerkvi! Ti...!

— Lepo govoriš! se je zrinila mama mimo naju in hitela sama v breg, majhna in čokata, s pošvedranimi čevlji in rdečimi nogami.

Ljudje so gledali v očeta in mater, ki se je oddaljevala, oče pa se je smehljaj in kazal zlate zobe.

— Počakaj! je zavpil za materjo.

Mati se je zgrbila, ko da jo je zadel s polenom, in še hitreje planila nazaj v breg.

— Tristo bogov tvojih! je pozelenel okoli ust. Počakaj, če ti rečem!

Nabrito naju je ošinila, ko da naju speljuje za sabo za kazen. Zdaj se je pognal za njo oče. Droben gramoz na cesti je škropil pod njegovimi koraki na vse strani. Ni je mogel dohiteti. Mama je trmasto rinila predse kakor hrošč. Vpiti se mu za njo ni dalo, na cesti je bilo že preveč ljudi.

Pogledal je name in me potegnil v korak z besnečim pogledom, ki je preklinjal ves svet.

Hotela me je obkrožiti kakor perut.

— Da mi ne zineš več za danes!

Cerkev je bila natlačena. Iz stranskih in glavnih vrat je molelo ljudstva kakor vej. Mati naju je čakala zraven štanta s podobici. Žalostno je pogledovala na zabasane vhode v cerkev. Oče ji je ponudil cekar, mati ga je vzela in naglas rekla meni: Ti!

Umaknil sem se ji, toda njene oči so hotele, da pridem bliže, da pridem k njej, da mi bodo zadale bolečino.

— Le počakaj! je rekla in mi pustila, da sem si nataknil sandale.

— Vse je polno! je rekel oče in stegoval vrat.

— Vse, je rekla mama. Popoldne bo prostor.

— Si vprašala?

— Tale mi je rekla, se je obrnila k štantu, kjer je sedela debela prodajalka, ubita od vročine.

— Potem pa pojdimo jest!

Mati je še poskušala v cerkev, vsaj z očmi, a se je le vdala in odšla za očetom.

Šli smo v vas.

Hodili smo prek dvorišč in mimo hlevov, po sadovnjakih in ostro prirezanih travnikih, išoč sence, kotička, kjer bo mir, kjer bo oče razrezal govedino, nalil čaja in olupil jajca. Sonce je stalo visoko in sence so bile povsod tako kratke, da smo bili že vsi obupani.

— Ali vidiš? je nazadnje mama pokazala očetu prostor.

Oče se je ustavil, odprl narahlo usta, ko da bo z njimi prijel kaj zelo lepega.

— Pa res! se je nasmehnil.

Toda jaz nisem videl ničesar. Bili so le lesnikovi grmi, visoka trava, opuščeno znamenje, pristrižene sence in muhe.

Bredli smo po travi in budili kobilice, ki so hrstele mimo nas. Oče in mati pa sta se ustavljala sredi zrelih trav, ko da iščeta steze, in smukala kumino, ki je sladkobno dišala.

Čez čas je zaslonil oči in pogledal v breg, ki je migetal od par, tudi mama je vrgla ruto na glavo in si zaslanjala z njo oči.

— Še je! je rekel oče in pokazal z roko.

— Še, še! je rekla mama.

V bregu je bilo nekaj hiš, ki so molele iz sončne pripeke vse bele.

— Bogve, kdo je zdaj gospodar?

— Hanzej, kdo pa misliš! je rekla mama.

— Hanzej, je ponovil oče in se ni mogel odtrgati od brega.

— Kaj praviš, je rekel materi, ali ima tudi toliko svinj kot stari?

Mama si je potegnila ruto daleč na oči: — Pa Muhar krav? Zabrodila je naprej s cekarjem, šla je k znamenju, kjer je bilo še nekaj sence.

— Ja, krav, je rekel oče in odšel za mamo.

Ob znamenju smo zmandrali travo in razgrnili star koc.

— Tu! je ukazal oče in mi odmeril prostor na vogalu.

— Tam, mulc! je rekla še mama in počakala, da sem sedel.

— Daj! je rekel mami oče in odprl nož, ki se je zablsikal.

Globoko se je ugreznil v črno potico in kosi so se naslanjali drug na drugega kakor domine. Potem je zašumel masten papir in oče je razkljuval velik kos govedine na drobno in jo posolil in popoprjal.

PRI KOSILU

Tudi knjižni jeziki nikoli niso docela enoviti, in če si slovničarji še tako prizadevajo, da bi v jeziku vse »postavili na pravo mesto«.

V slovenščini je vprašanje enotnega naglašanja v knjižni izreki še zmeraj zelo živo in marsikomu povzroča precej težav. Zato ne bo odveč, če se še malo pomudimo ob slovenskem naglasu.

Seveda moramo razlikovati med besedami, ki jih naglašamo na različnih zlogih, pa zato tudi dvoje pomenijo, in med takimi, ki jih lahko naglašamo na tem ali onem zlogu, pa zato ne spremenijo pomena.

Oglejmo si nekaj primerov, v katerih po naglasu ločimo pomen: Belokranjski fantje in dekleta so plesali **kólo**. — Oče je sinu kupil **kóló**.

Strašno sta se **póčila**. — Lepo sta si **počila**.

Prècej pridem. — **Precéj** jih je prišlo.

Ženo je pustil kar **sámo** doma. — Vsi so bili na prireditvi, **sámó** nje ni bilo.

Beseda »samoglasnik« je strokovni **têrmin**. — Da konča maturitetno nalogo, so mu določili zelo kratek **termín** (rok).

Večina mi bo pritrčila tudi v tem, da imata glagolski dvojici **drážití** in **dražítí**, ali pa **cénití** in **cenítí** prav zaradi naglasa različne pomene. Najlepše se nam te razlike pokažejo v stavkih:

Tonček **dráží** sosedovega psa. — Sosed od leta do leta **draží** mleko.

Mladina **céni** pisateljeva dela. — Koliko pa sosed **cení** konja, ki ga misli prodati?

V naglasu se med seboj lahko razlikujejo tudi istovrstna lastna in obča imena, na primer:

Jože **Lógar** je **logár** našega okraja.

Različno mesto naglasa včasih pomeni tudi drugačen sklon samostalnika ali drugačno glagolsko obliko:

Bili smo na **grádu**. — Z **gradú** je lep razgled.

Meso je brez **kostí**. — Meso pri **kósti** je okusno.

Tine **uloví** zajca. — Tine, **ulóvi** zajca!

Vendar je v slovenskem knjižnem izgovoru tudi lepo število besed, zlasti glagolov, ki jih naglašamo na različnih zlogih, ne da bi tej ali oni besedi s tem spremenili pomen ali obliko. Oba načina naglašanja živita drug poleg drugega, tekmujeta med seboj in vplivata drug na drugega.

Slovensko pravorečje to jezikovno stanje upošteva, zato v velikih primerih dovoljuje obojno naglašanje.

Največkrat se s tem srečujemo pri glagolih na **-ati** in **-iti** (**vézati**, **vezáti**; **hvalíti**, **hvalítí**). Boj med obema tipoma je vztrajen, vendar kaže, da v ljubljanskem pogovornem jeziku, na katerega se opira tudi knjižni izgovor, že precej prevladuje stalno naglašanje na osnovi (**vézati**, **hvalítí**).

V kratkem odlomku iz Vorančevih **Samorastnikov** najdemo na primer kar šest besed, ki jih smemo naglašati na dva načina:

Hudobivniki so poslúšali (poslušáli) kot zamaknjeni.

Meta jim je govorila dalje:

»Z vami je tako: vi niste kakor drugi otroci — vi ste samorastniki. Vi se niste odzíbali (odzíbáli) po zibelkah, vaše zibelke so razgoni, brazde, zare, kjer vas je žgalo sonce in vas je močil dež. Ob teh zibelkah so vam popevale tutujke in prepelice, svétíla (svétíla) vam je strela, budil vas je grom... Zato ste ko samorastniki. Sámi (samí) ste se izlevili, brez goje, kot izgubljena samorastna setev v razgonu. Kakor se samorastnik zgrabi z okólico, tako se morate tudi vi, Hudabivniki, zgrábíti (zgrabíti) z življenjem. Kjer stojíte, požéníte (poženíte) korenike.«

Posebno tenek posluš za naglasne vrednosti takšnih in podobnih besed mora imeti recitator, ki javno predstavlja kakšno umetniško besedilo.

F. Jakopin

»Take juhe še nisem jedla,« je rekla Ellen.

»To je zelenjavna obara,« je povedal prijatelj. »Pripravi se s teletino, s peteršiljem, s korenčkom; malo ohrovta, zelene in cvetače ji tudi ne škoduje, pa seveda dišave: majaron, žefran, lovorov list, cel pôper, in tudi na kanec cvička ne smeš pozabiti.«

»Kaj ste pa še drugega pripravili?« je vprašala Ellen.

»Po juhi bomo ponudili goveje zrezke v omaki,« je rekla babica. »Za prikuho imamo stlačen krompir in cvetačo, zabeljeno z maslom in drobtinami. Med solato sem zrezala v trdo kuhana jajca. Kompot je jabolčen ali češnjev, po izbiri. Orehovo potico smo spékli doma. Za poseben priboljšek pa smo pripravili sadno solato s stepeno smetano. Odrasli dobijo kajpada še turško kavo.«

Dedek je zamrmral: »Dobro kosilo je to. Nikjer mi tako ne tekne, kakor v domači deželi.«

SLOVENE FOR YOU

ARRANGED BY NADA VITOROVIC

AT LUNCH

»I've never eaten such soup,« said Ellen.

»It's vegetable broth«, her friend told her. »It's made from veal, parsley and carrots; a little bit of kale, celery and cauliflower makes it even more delicious; and spices, of course: marjoram, saffron, a laurel leaf, peppercorn; well, and you mustn't forget to add a drop or two of 'cviček'. (Sour red wine from Dolenjska.)

»What else have you fixed?« asked Ellen.

»After soup, we're going to serve beefsteaks and gravy,« grandmother said, »and vegetables: mashed potatoes and cauliflower with butter-and-breadcrumbs dressing, green salad with slices of hard-boiled eggs. You can choose between apple- and scherry-compote. The walnut cake is homemade. Our special dessert will be fruit salad and whipped cream. The grown-ups will have Turkish coffee, too, of course.«

Grandfather muttered to himself: »This is a good lunch, indeed. There's no place where I'd enjoy my food better than in my native land.«

Declension of Masculine Nouns

(continuing)

There is a peculiarity to be observed in declension of Masculines: Reduced e is to be omitted mostly when it appears in the last syllable between two single consonants: lonec — lonca (pot), kozolec — kozolca, dedek — dedka. Yet it remains if preceded by two or more consonants, as its omission would bring about a hard consonant group: jezdec — jezdeca (rider), mislec — misleca (thinker), tekmeč — tekmečca (rival). The reduced vowel remains also in the root of the noun dež (rain), which is inflected: dež, dež-j-à, dež-j-ù, dež, pri dež-j-ù, z dež-j-èm.

Plural Nominative ending of some nouns is **-je** instead of the usual **-i**: kmet-je (pasant-s), fant-je (lad-s), golob-je (pigeon-s). However, both forms are often equally used: medved-i and medved-je (bear-s), gost-i and gost-je (guest-s), etc.

The following nouns have no Genitive ending in Plural:

Sg. N. kònj	Pl. G. kònj	(horse)
làs	làs	(hair)
móž	móž	(husband)
otròk	otròk	(child)
zób	zób	(tooth)

Nouns with the Nominative ending in *r* in Singular are divided into two groups:

a) in the other cases *j* is attached to the root:
denar — denar-j-a (money), krompir — krompir-j-a (potatoes), komar — komar-j-a (mosquito);

b) without *j*: večer — večer-a (evening), veter — vetr-a (wind), govora (speech).

The inflexion of the noun *dan* (day) is to be mentioned separately:

Singular	Dual	Plural
N. dán (day)	dnéva	dnévi
G. dné (dnéva)	dní	dní
D. dnévu	dnéma (dnévoma)	dném (dnévom)
A. dán	dnéva (dní)	dní (dnéve)
L. pri dnévu	dnéh (dnévih)	dnéh (dnévih)
I. z dném (dnévom)	dnéma (dnévoma)	dnévi (dnémi)

This short account cannot give any detailed analysis of the accent in the declension of masculines. It is to be observed that most masculine nouns have a fixed accent which appears on the same syllable as in the Nominative Singular.

LE ZLOVÈNE A VOTRE PORTÉE

ADAPTÉ PAR VIKTOR JESENİK

AU DÉJEUNER

«Je n'ai pas encore mangé de telle soupe,» dit Hélène.

«C'est un ragoût aux légumes,» dit l'ami. «Il se prépare avec du veau, du persil, des carottes; un peu de chou, de céleri et de chou-fleur ne lui nuit pas non plus, et évidemment des épices: de la marjolaine, du safran, une feuille de laurier, du poivre en grain, et il ne faut pas oublier non plus une goutte de rose.»

«Et qu'avez-vous préparé encore d'autre?» demanda Hélène.

«Après la soupe nous offrirons des biftecks en sauce,» dit la grand-mère. «Comme légumes nous avons de la purée de pommes de terre et du chou-fleur, accommodé avec du beurre et de la mie de pain. Parmi la salade j'ai découpé des oeufs cuits dur. La compote est aux pommes ou aux cerises, au choix. Nous avons fait à la maison le gâteau aux noix. Et comme supplément particulier nous avons préparé une salade de fruits avec de la crème fouettée. Les adultes recevront bien entendu encore du café 'turc.'»

Le grand-père marmotta: «Ça, c'est un bon déjeuner. Nulle part je ne mange de si bon appétit que dans mon pays natal.»

Déclinaison des substantifs masculins

(Suite)

L'omission de l'e muet est de rigueur presque toujours lorsque l'e se trouve à la dernière syllabe entre deux consonnes uniques (lonca — lonca, kozolec — kozolca, dedek — dedka, tandis que l'e muet reste dans les cas subordonnés d'ordinaire seulement lorsqu'il est précédé de deux ou plusieurs consonnes et que sans cet e nous aurions un groupe de consonnes difficile à prononcer (jezdec [le cavalier] — jez-

deca, mislec [le penseur] — misleca, tekmeec [le concurrent] — tekme-ca). Le substantif *dež* conserve aussi l'e muet (ici il est dans la racine!); il se décline comme suit: *dèž*, *dež-j-à*, *dež-j-ù*, *dèž*, *pri dež-j-ù*, *z dež-j-èm*.

Certains substantifs ont au nom. pluriel la désinence *-je* au lieu de la désinence habituelle *-i*: *kmet-je* (les paysans), *fant-je* (les gars), *golob-je* (les pigeons) etc. Mais bien souvent les deux formes sont équivalentes: *medved-i* et *medved-je* (les ours), *gost-i* et *gost-je* (les hôtes) etc.

Au gén. pluriel, les substantifs suivants ont une particularité — ils n'ont pas de désinence: nom, sing, *kònj* (le cheval) — gén. pluriel *kónj*, *làs* (le cheveu) — *làs*, *móž* (l'homme, le mari) — *móž*, *otròk* — *otròk*, *zób* (la dent) — *zób*.

Les substantifs, qui au nom. sing. se terminent par la consonne *r*, se divisent en deux groupes: les uns prolongent le radical dans les cas subordonnés par un *j*, les autres se déclinent sans cet allongement comme les types *prst* ou *ràk* (*denár* [l'argent] — *denár-j-a*, *krompír* — *krompír-j-a*, *komár* [le moustiquel] — *komár-j-a*, mais: *večér* [le soir] — *večér-a*, *véter* [le vent] — *vétr-a*, *góvor* [le discours] — *góvor-a*).

Nous devons retenir à part la déclinaison du substantif *dan*:

Singular	Duel	Pluriel
N. dán (le jour)	dnéva	dnévi
G. dné (dnéva)	dní	dní
D. dnévu	dnéma (dnévoma)	dném (dnévom)
A. dán	dnéva (dní)	dní (dnéve)
L. pri dnévu	dnéh (dnévih)	dnéh (dnévih)
I. z dném (dnévom)	dnéma (dnévoma)	dnévi (dnémi)

En ce qui concerne l'accent dans la déclinaison des substantifs masculins, nous ne pouvons en faire une analyse plus détaillée dans ce bref aperçu. Disons seulement que la plupart de ces substantifs ont un accent fixe — c'est toujours la même syllabe qu'au nom. sing. qui est accentuée.

Explication des mots et des formes

kosilo — déjeuner

jesti; *jedel* (*jedla*) *sem* — manger; j'ai mangé
zelenjava, *zelenjaven* — légumes verts, de légumes
pripraviti, *pripravi se*, *pripravil(i)* — préparer, (cela) se prépare, préparé

tudi; *tudi ne* — aussi; non plus

škodovati, *škoduje* — nuire, (cela) nuit
dišava — parfum, senteur, arôme, épice
cel poper — du poivre entier (en grain)
cviček — rosé de la Basse Carniole (*Dolenjska*)

drug(o), *drugega* — autre, d'autre

vprašati, *vprašal(a)* *je* — demander, il (elle) a demandé

juha — soupe, potage, bouillon

ponuditi, *bom ponudil(a)* — offrir, j'offrirai

goveji zrezek — un bifteck

prikuha — le plat de légumes

stlačen (*zmečkan*) *krompir* — une purée de pommes de terre

zabeliti, *zabeljen* — mettre de la graisse, assaisonner, accommodé

maslo — beurre

drobtina — miette

zrezati, *zrezal(a)* *sem* — (dé)couper, j'ai coupé

v trdo (*mehko*) *kuhano jajce* — un oeuf cuit dur (mou — à la coque)

jabolko, *jabolčen* — une pomme, de pomme(s)

češnja, *češnjev* — une cerise, de cerise(s)

potica — gâteau spécial à la Slovénie

speči, *spekli smo* — (faire) cuire, nous avons fait cuire

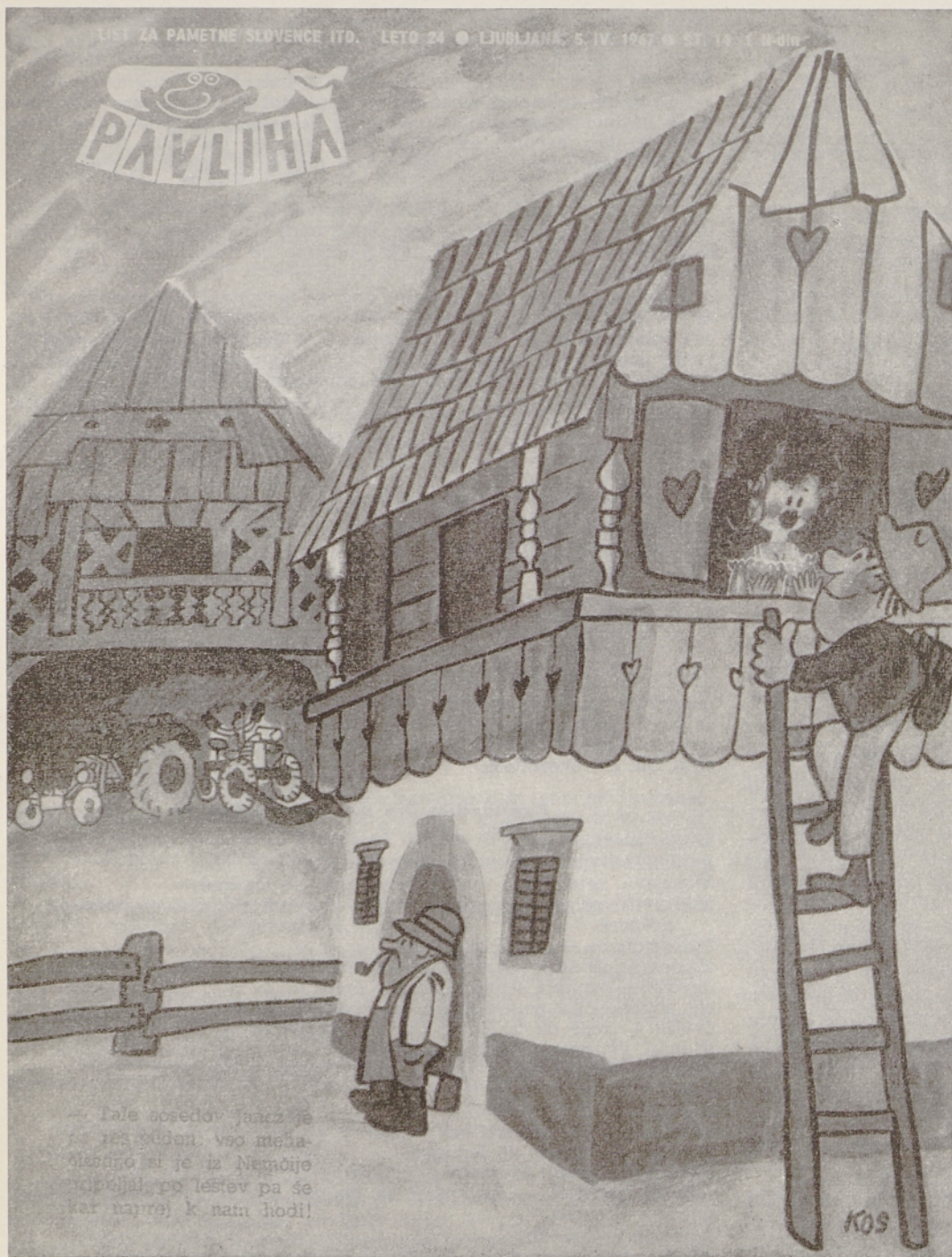
dobiti; *dobim*, *dobimo* — recevoir, obtenir; je reçois, nous recevons

turška kava — un café noir dit «ture» — un café avec le marc au

fond

tekne mi — je mange de bon appétit

PAVLIHA

— Dale bosedov Janez je
je res odčen, vso meta-
bosedov je in nemóje
pupjal, po lestev pa še
kar naprej k nam hodi!

Dobru zdravilu

Janez se ja vračou s krošnjarenja damu, ku kar nankrat, gliet ga zlumka, se m pred Vieləm Laščamə ustavə kojn. Nkamer, pa nkamər naj htu it, naj ga je še taku lajpu prosu. Polaj se je pa le spumnu. Stieku ja u trgovino pa kupu najkaj paklcu popra. Polaj je utaknu tist popər sujmə šimelne pot riepam u tezadno in kojn je ku strajla stieku pu cajstə. Janez naj vajdu, kaj naj bə nareidu, polaj se je pa le domislu. Bərš je še ankrat stieku v trgovino in kupu še ankrat tulk popra. Nesu sə ga je ze hlače, pa u kalop ze kojnam. Toku ga je popər žgau, da je sujga šiməlna mau pred Ribanco prehitu.

Dama pa sta Janeza čakala na vratəh žie žjana in temlada dekličca. Žie od djaleč stamə mahale, Janez je pa ku burja stieku məm hiše in ja mu glih še tulk cajta, de ja rieku: »Johana, Johana, dajta kojna u štalə, jest ne vajm, kej se buom ustavu!«

Nič ga naj bulajlu

Lublančan pa Ribnčan sta bla žie dle cajta u bolnicə. Obajma so mouglə masierat noguo. Lublančana je precej bulajlu, Ribnčana pa nəč, kar smijau se ja, ku ga je sjastra dərgelna od pjat napraj. Lublančanə se je tu mau čudnu zdajlu, pa ga je uprašou, kəku da njaga nəč na buli. »I se-vajde, prav Ribnčan, kaj pa misləš, de səm jast taku naumən, da bom dau ta bou-no masierat, rajši dam tazdravo, pa me samu žgečka.«

Mau dərgačne vuole pa ja biu čez maj-səc dni, ku so mə odrajzalə tazdravo no-guo.

Zakonska

— Kako to, da imaš ti vedno dovolj denarja, čeprav je tvoj mož tako skop?

— To je preprosto: jaz mu kar rečem, da se hočem ločiti in da grem nazaj k staršem, pa mi vsakokrat da denar za potne stroške.

Pri zdravniku

— Kdaj naj vzamem tablete za hujšanje: pred kosilom ali po kosilu?

— Brez kosila!

Kako se zabava

Čestitam, Tone, sem slišal, da si televizor kupil. Kaj pa zdaj odpreš, kadar se hočeš razveseliti: radio ali televizor?

Flašo!

Pogovor z naročniki

V marcu smo prejeli spet kar zajetno mapo lepih in zanimivih pisem in precej naročin za RODNO GRUDO in SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR. Naročnikov, ki imajo v rokah bančna ali poštna potrdila o denarnih nakazilih, tukaj ne navajamo, ker bi nam vzelo preveč prostora. Radi bi namreč na tem mestu tudi malo pokramljali z vami. Obžalujemo, ker revija v nekatere dežele potuje tako dolgo. Največ težav je s poštnimi v prekomorskih državah. Mi se trudimo, da revija izhaja pravočasno, odpošljemo pa jo še tisti dan, ko izide. Nekaj naročnikov je predlagalo, da bi revijo pošiljali z letalsko pošto, žal pa bi za to bili preveliki stroški, tako za vas kot za nas. No, kljub temu ima revija več bralcev, ki je ne bi mogli več pogrešati.

Jennie TROHA iz Barbertona v ZDA piše:

Zal mi je, da revija tako dolgo potuje, a kljub temu nikdar ne pozabim nanjo. Vsak mesec znova nestrpno čakam, da pride. RODNA GRUDA me vedno znova poživljuje, slike in članki so tako vabljivi, da me takoj popeljejo v mislih v rojstno domovino, v domače kraje, v mojo ljubljeno, belo Ljubljano. Tako rada bi spet šla na obisk v Slovenijo, vem, da bi se tam pozdravila. Z mozem se često pogovarjava, kako velika je razlika med domačo in tujo deželo. Koliko je vredno že to: hodiš po mestu ali vasi, srečaš Slovenca, ki ga sicer ne poznaš, pa se z njim takoj lahko po domače in iskreno pogovoriš. In tako se srečanja in poznanstva širijo, širijo se prijateljstva in veselje. Oba bi se takoj preselila v Slovenijo, če ne bi imela tukaj svojih dragih otrok in vnukov.

Draga Jennie, želimo tebi, soprogu in vsem bralcem naše revije, da bi vam bila RODNA GRUDA tista zvesta znanka, s katero se boste redno srečavali in se z njo pogovorili po domače in iskreno. Obenem želimo, da bi se tako prijateljsko pogovorili lahko kmalu spet pri nas na Matici.

Hvala tudi vsem ostalim, ki so nam pisali v prejšnjem mesecu in hvala za naročnino.

Iz ZDA so poslali naročnine za RG in SIK: Johanna BOMBACK, Jennie ROCEWICKY, Matt SPOLER, Maria VERCIC, Jacob SEMIC, Barbara SLANOVEC, Ignac RESETICH (za ploščo Gorenjski slavček), John NOVAK, Julia MERSOL, Matevž PREMK, Margareta TOMSHA, Vera CACIGA, John SITAR, Tončka SERSHEN, Frances JENKO za sebe in za zgoslovanski Narodni Dom, Martin SHUKLE, John KOROŠEC (tudi za učbenik »Slovene for You«), Frank RUPARŠICH za Rodno grudo do 31. marca 1968. leta, Angela WAVPOTICH za revijo za 1967. in 1968. leto, Anthony KASTELIC za SLOVENIAN LIBRARY iz San Francisca za SIK 1967 in RG do 30. junija 1968. leta in Philip PROGAR za Josepha LUBICHA.

Iz Kanade: Frank ANTICH, Stanko BOŽIČNIK, Pepca MATJAŠIČ, Albert GEC, Louis KLEMENČIČ za sebe in za Lea TERČEK, V. MEKIS za Silvio WINKLER in Viktorja ZENKOVIC.

Iz Belgije je poslala naročnino Terezija ES, iz Avstrije Franc VRBEK in Alois RABITSCH, iz Švedske Martin PRINČIČ, iz Francije Joseph INKRET (za poštnino), iz Nemčije Franc NOVŠAK za sebe in brata Alberta v Jugoslaviji in Stane HORWATH. Iz Venezuele pa Bogomir TERŠEK in Franc AVSEC.

Dragi naročniki, če imate prijatelje in znance, ki bi radi brali našo revijo, sporočite nam njihove naslove, pa jim bomo poslali najprej eno številko brezplačno na ogled. Sodelujte pri širjenju slovenske besede med Slovenci po svetu!

Vsem najlepši pozdrav!

Uprava publikacij

Podjetje

Coetličarne

v Ljubljani, Titova 38 — Jugoslavija

član TELEFLORE nudi cenjenim naročnikom svoje usluge s tem, da

izdeluje darilne in cvetlične aranžmaje, ki jih dostavlja naslovljencem na dom v katerikoli kraj Jugoslavije

Oskrbuje grobove pokojnikov naših izseljencev na pokopališčih v Sloveniji

Posreduje dostavo cvetja, aranžmajev ipd. v različna mesta na svetu s pomočjo mednarodnega združenja cvetličarjev »Teleflora«

Delovni kolektiv
veletrgovine

mercator

import-export
LJUBLJANA

čestita vsem k prazniku — 1. maj in se še nadalje priporoča.

Ste morda opazili, da v vaši knjižnici manjka zbornik **SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR** 1967?

Nekaj izvodov je še na zalogi pri:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA
LJUBLJANA, Cankarjeva 1/II.

PROSVETA

2657 So. Lawndale Ave.
CHICAGO, Ill. 60623

TIVOLI IMPORTS

6407 St. Clair Ave.
CLEVELAND, Ohio 44103

Rojaki, ki potujete po stari domovini in ostali Evropi, zapajte se nam!

» *Transturist* «

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za priveditve, lov in ribolov in druge.

Centrala: LJUBLJANA, Titova 48/II. Tel. 313 366
telex AdriaAvio Ljubljana 31268

Poslovalnice: Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Skofja Loka, Domžale, Piran

Podrobnejše informacije v ZDA pri August Kollander, Travel Bureau, 6419 St. Clair Ave. Cleveland 44103.

Zahtevajte prospekte!

TOVARNA USNJA SLOVENJ GRADEC

odlična kvaliteta

velika izbira

solidne cene

Priporočamo svoje izdelke

OBISČITE NAJVEČJO TRGOVSKO HIŠO V SLOVENIJI

VELEBLAGOVNICA
namo
L J U B L J A N A

V LJUBLJANI, TOMŠIČEVA UL. 2 (nasproti hotela Slon)

6 prodajnih etaž

10.000 artiklov za dom, družino, za gospodinjstvo,
za šport in rekreacijo

Lastna menjalnica v pritličju

10 % popusta za nakup
s tujimi plačilnimi sredstvi

Poslovalnici:

»ELITA«, Čopova ul. 7

»Blagovnica
s stanovanjsko opremo«,
Wolfova ul. 1

Velika izbira blaga

Ugoden nakup

Sodoben način prodaje

PRIDITE NA POČITNICE V DOMOVINO!

- **ARANŽMANI ZA INDIVIDUALNE GOSTE** — potovanje po Vaši lastni želji po Jugoslaviji in eventualno povezano s potovanji v obmejne države kot Madžarsko, Češkoslovaško, Poljsko, Bolgarijo, SSSR in Turčijo;

- **»KOMPASOVE POCENI POČITNICE«** kot 7- in 14-dnevni aranžmani ob naši lepi Jadranski obali. Cene se gibljejo med \$ 28 do \$ 78.

- **BUNGALOWI** De Luxe in I. kategorije ob slikovitih, romantičnih zalivih ob Istrski obali, oddaljeni približno 30 km od Trsta (Italija) VAS VABIJO!
Možnosti za vodno smučanje, podvodni ribolov, hišice tik ob morju — edinstvena priložnost za prijeten počitek. Tedenski najem (7 dni) cene v glavni sezoni se gibljejo med \$ 70 do \$ 100, kar je odvisno od kategorije in kapacitete bungalowa.
Pred sezono in po njej se cene zmanjšajo do 30 %, v maju in oktobru celo do 70 %.

- **RENT-A-CAR SERVIS** za turiste brez osebnega avtomobila.

KOMPAS - HOLIDAY SERVICE, Ljubljana, Titova 12 - Jugoslavija (telefon: 22 479, 21 364)

Vam omogoča s svojo hitro in natančno službo udobne in prijetne počitnice. Pohitite, ker vas pričakujemo!

**Najmodernejša in najboljša cesta v Jugoslaviji: kratek
odsek nove gorenjske magistrale. Na sliki: betonski trak
teče mimo vasice Bistnica ob Tržiški Bistrici**

